

Ei jengii ilman svengii

Lasten jousiorkesteriopas

Musiikin koulutusohjelma
Pedagogi
Opinnäytetyö
28.11.2006

Iiris Pyrhönen
Klaara Pyrhönen

Koulutusohjelma Musiikin koulutusohjelma		Suuntautumisvaihtoehto Pedagogi
Tekijä Iris Pyrhönen ja Klaara Pyrhönen		
Työn nimi Ei jengii ilman svengii - Lasten jousiorkesteriopas		
Työn laji Opinnäytetyö	Aika Marraskuu 2006	Sivumäärä Raportti 24 sivua + 1 liitesivu + Lasten jousiorkesteriopas 20 sivua
<p>TIIVISTELMÄ</p> <p>Opinnäytetyömme koostuu kahdesta osasta, lasten jousiorkesterioppaasta ja opinnäytetyön sisältöä selittävästä raportista.</p> <p><i>Ei jengii ilman svengii</i> on opas nuorille jousisoittajille, jotka ovat aloittamassa tai jo aloittaneet orkesterisoiton. Opas sisältää aloittelijaa auttavia vinkkejä sekä hyödyllistä tietoa kaikesta orkesteriin liittyvästä.</p> <p>Oppaan kymmenessä luvussa esitellään mm. mikä orkesteri on, orkesterin sisäinen hierarkia, ergonominen istuminen, mitä treeneissä tehdään, tavallisimmat nuottimerkinnät ja esiintymiseen liittyvät asiat. Oppaan lopussa on lisäksi sanasto mahdollisista oudoista sanoista ja orkesterin kultaiset säännöt, jotka tiivistävät oppaan opit kymmenessä iskulauseessa. Opas sisältää tekstin lisäksi havainnollista kuva-aineistoa.</p> <p>Raportissa esittelemme oppaan tekemisen prosessin. Kerromme miten oppaan aihe kiteytyi ja kenelle oppaamme on tarkoitettu. Arvioimme työprosessia ja työn aineistoa. Lisäksi raportoimme projektin, jossa esittelimme oppaan sisältöä lapsille.</p> <p>Opas on tarkoitettu lapsille luettavaksi mielellään vanhempien tai opettajan kanssa. Opasta voi myös hyödyntää orkesteriopetuksessa. Sen avulla orkesterityöskentelyn aloittaminen on helpompaa sekä ohjaajalle että lapsille. Tuloksena on nuoria orkesterietiketin tuntevia soittajia.</p>		
Teos/Esitys/Produktio Ei jengii ilman svengii - Lasten jousiorkesteriopas		
Säilytyspaikka Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia kirjasto/Ruoholahti		
Avainsanat Jousiorkesteri, oppilasorkesteri, yhteissoitto, musiikin oppiminen, musiikkioppilaitokset, orkesteriopas		

Degree Programme in Classical Music		Degree Music pedagogue
Author Klaara & Iris Pyrhönen		
Title No swing, no band - A guide for children playing in an orchestra		
Type of work Thesis	Date November 2006	Pages Report 24 + 1 appendice + A guide for children playing in an orchestra 20
<p>ABSTRACT</p> <p>Our thesis consists of two parts, a guide for children starting to play in an orchestra and a report on writing the guide.</p> <p><i>No swing, no band</i> is a guide for young string players who are just starting or have recently started their orchestral career. It includes helpful tips for a novice and plenty of useful information about an orchestra. The idea is also to give basic coaching to new generations of orchestral musicians by offering simple rules.</p> <p>The guide includes not only text, but also illustrations. In its ten chapters we tell about an orchestra in general, the many roles in an orchestra, how to sit properly, what happens at rehearsals, the most common notational markings and things to know about performing at a concert. We also include a glossary of necessary terminology with explanations. All of this is summarised in ten golden rules.</p> <p>In the report we discuss the process of making the guide. We tell how we came up with the idea for the guide and who is our intended readership. We also present and evaluate the work process, material and the project where we tested the material with children.</p> <p>The guide is intended to be read by children preferably together with a parent/teacher. It can also be used as teaching material in an orchestra. This guide helps a child starting in an orchestra, but also facilitates the work of the conductor. We are hoping that this guide will help children learn how to act and conduct themselves in an orchestra.</p>		
Work / Performance / Project No swing, no band: A guide for kids playing in an orchestra		
Place of Storage Helsinki Polytechnic Stadia library/Ruoholahti		
Keywords String orchestra, student orchestra, learning music, music schools, orchestra guide		

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Työprosessi	3
2.1	Idea kehittyy	3
2.2	Haastatteluilla aineistoa.....	4
2.2.1	Miksi juuri kyseiset haastateltavat?	5
2.2.2	Mistä kysymykset haastatteluihin?	6
2.2.3	Miten haastattelut tehtiin?.....	7
2.3	Tuumasta toimeen	7
2.4	Ideasta käytäntöön	8
2.5	Ulkoasu kiinnostavaksi	9
2.6	Työnjaosta	9
3	Oppaan sisältöön vaikuttava aineisto.....	11
3.1	Mitä haastattelut antoivat meille?.....	11
3.2	Muun aineiston merkitys	13
4	Oppaan testaaminen ja esitleminen.....	16
4.1	Miten esittely tapahtui?	16
4.2	Tilausta löytyy	18
4.3	Oppaan esittelymateriaalin kehittäminen	18
5	Loppusanat	20
5.1	Oliko opinnäytetyön tekemisestä hyötyä meille?	20
5.2	Tietokoneiden ihanuus.....	20
5.3	Mitä tekisimme toisin?	20
5.4	Opinnäytetyön tekeminen - ihastus vai vihastus?	21
	Lähteet.....	22

1 Johdanto

Orkesterissa soittaminen on ollut elämässämme jo vuodesta 1982, jolloin isämme sai kontrabasistin paikan Helsingin kaupunginorkesterista. Kävimme kuuntelemassa isän konsertteja Finlandia-talossa jo ennen soittoharrastuksen aloittamista ja tutustuimme taloon soittajan näkökulmasta. Menimme sisälle henkilökunnan ovesta talon kellarin pukuhuoneisiin, joissa oli aina paljon soittimia ja isän kollegoita. Menimme konserttisaliin orkesterin ovesta ja joimme väliajalla kaakaota orkesterilämpöön kahvilassa. Istuimme usein, jos oli tilaa, ensimmäisessä rivissä bassojen puolella ja kuuntelimme sekä katselimme soittoa.

Aloitimme yhtä aikaa viuluharrastuksen viisi- ja kuusivuotiaina, mikä on johtanut siihen, että meillä on lähes identtinen orkesteritausta vielä tänäkin päivänä, joi-takin poikkeuksia lukuun ottamatta. Orkesteri-innostus alkoi luonnollisesti isän työtä seuratessa, mutta koko harjoituskäytännön opimme kokemuksen kautta pikkuhiljaa. Varmasti meillä oli keskimäärin enemmän tietoa orkesterista kuin muilla saman ikäisillä soittajilla. Se luultavasti auttoi meitä alussa omaksu-maan orkesterisoiton tapoja, koska kumpikaan meistä ei muista sen kummem-paa orkesterisoiton aloittamisesta.

Sittemmin kun kokemusta kerääntyi, olemme keskenämme keskustelleet paljon siitä, miten tietyt asiat harjoituksissa ärsyttivät meitä lapsena. Molempia häiritsi esimerkiksi toisten harjoituksista myöhästyminen ja soittimilla räplääminen. Nähtävästi kaikilla ei ole tiedossa perussääntöjä, eikä niitä välttämättä ole mis-sään vaiheessa kerrottukaan. Me taas kuvittelimme, että säännöt olisivat olleet kaikille itsestään selviä. Nyt olemme molemmat soittaneet kymmenisen vuotta erilaisissa orkestereissa, jossa on soittanut sekä opiskelijoita että ammattilaisia. Olemme edelleen joutuneet välillä kärsimään soittajista, jotka eivät ”osaa käyt-täytyä”. Se harmittaa, vie työenergiaa ja haittaa harjoituksissa keskittymistä.

Haluamme opinnäytetyöllämme tarjota eväät helpompaan orkesterityöskente-lyyn sekä nuorille soittajille että heidän kapellimestareilleen. Tavoitteena myös on, että nuoria orkesterisoittajia kasvatettaisiin pienestä pitäen ammattimaiseen käyttäytymiseen. Toivomme, että orkesterisoitto olisi heti alusta asti hauskaa

kaikille. Se edellyttää sitä, että kaikki pelaavat samoilla pelisäännöillä. Teimme orkesterioppaan jousisoittajan näkökulmasta lähinnä jousiorkestereille, mutta orkesterioppaassa esiintyvät pelisäännöt toimivat kuitenkin myös muunlaisissa orkestereissa.

Uskomme, että työllemme on tilausta, koska kokemuksemme mukaan orkesterisoiton pelisäännöt opitaan kantapään kautta. Kyse ei kuitenkaan ole mistään salatieteestä, vaan mielestämme tärkeistä asioista, jotka on hyvä kertoa heti alussa. Säästää kaikkien aikaa ja energiaa, kun ei tarvitse käyttää useita vuosia periaatteessa hyvin yksinkertaisten asioiden opetteluun. Emme ole orkesterisoiton opasta tehdessämme törmänneet vastaavaan oppimateriaaliin, mikä on edelleen vahvistanut uskoamme tämän opinnäytetyön hyödyllisyyteen.

Opinnäytetyömme osana päätimme myös kokeilla, miten opasta voi hyödyntää opetustilanteessa siten, että siitä olisi hyötyä myös opettajille. Testasimme työtä Musiikkiyhdistys Ceciliassa opiskelevilla oppilaillamme Espoon Steiner- koulussa. Musiikkiyhdistys Cecilia on suhteellisen nuori yhdistys, jonka toimintaperiaatteisiin kuuluu vahvasti yhteissoitto. Yhdistyksessä on juuri aloitettu orkesteritoiminta, johon päätettiin panostaa syyslukukaudesta 2006 lähtien entistä enemmän. Näin meille avautui loistava tilaisuus päästä kokeilemaan opasta tositilanteessa.

Opasta varten haastattelimme kahta lasten- ja nuorten orkesterien johtajaa, Pekka Helasvuota ja Tuire Arpalahtea, jotka kummatkin ovat meidän entisiä opettajiamme. Lisäksi kävimme observoimassa Geza Szilvayn Juniorijousia. Näistä saimme mielestämme tarpeeksi kattavan kuvan nuorten orkesteritoiminnasta, tukea omille kokemuksille ja apua oppaamme tekemiseen.

Raportti johdattaa teidät orkesterisoiton oppaan tekemisen työvaiheisiin ja tausta-aineistoihin. Lisäksi raportissa selvitämme mistä kaikesta opas koostuu ja miksi. Myös raporttiosuudesta voi olla hyötyä opettajille, vanhemmille ja orkesterien ohjaajille, koska se auttaa ymmärtämään opinnäytetyötämme ja sen merkitystä paremmin kuin jos käytettävissä olisi pelkästään tekemämme opas.

2 Työprosessi

Työn suunnittelu alkoi keväällä 2005. Olimme saaneet mielestämme mainion idean: tekisimme stemmaharjoitusoppaan nuorille viulisteille. Tarkoituksena oli koota orkesterikappaleiden vaikeimmat kohdat ja liittää niihin harjoituksia. Lopulta tulimme kuitenkin siihen tulokseen, että tekijänoikeuksien kanssa tulisi varmasti ongelmia ja mietimme uudestaan työmme aiheenvalintaa.

Kerran orkesteriharjoituksissa istuessamme toinen meistä sai taas kärsiä pulttikaverin käyttäytymisestä - pulinaa ja stemman harjoittelua täysin väärään aikaan. Matkalla kotiin keskustelimme aiheesta ärsyyntyneinä. Samalla tajusimme saaneemme siitä paremman aiheen opinnäytetyöllemme: voisimme tehdä orkesterietiketin soittajille. Ideamme tarkentui siten, että päätimme tehdä oppaan orkesterisoiton aloittaville lapsille. Miksi yhteisiä pelisääntöjä ei opetettaisi heti alussa? Näin orkesterityöskentelystä tulisi kaikille osapuolille hauskeempaa ja hyvällä tavalla tehokkaampaa.

2.1 Idea kehittyy

Aloitimme työn tekemisen suunnittelemalla oppaan sisältöä. Halusimme tehdä oppaasta mahdollisimman kattavan tietopaketin, jota olisi myös hauska lukea. Opas on tarkoitettu noin seitsemän– kaksitoistavuotiaille lapsille, joten tekstin pitää olla heille ymmärrettävää, mutta ei kuitenkaan liian yksinkertaista. Halusimme joka tapauksessa käyttää oikeita orkesteritermejä, joten päädyimme siihen että selitämme oppaassa kaikki mahdollisesti vieraamat sanat. Tavoitteena on myös, että perustermistö tulee pienelle orkesterisoittajalle heti tutuksi. Näin orkesterimaailma avautuu lapselle laajemmin. Tyyliä suunnitellessamme tajusimme, että vaarana on lukijan mielenkiinnon hiipuminen, etenkin jos lukija kokee oppaan joko liian lapselliseksi tai turhan vaikeaksi ymmärtää. Tämä oli johtoajatus opasta suunnitellessamme.

Ryhdyimme tekemään listaa asioista, joita oppaan tulisi ehdottomasti sisältää. Ensimmäisenä listasimme orkesterin sisäisen hierarkian. Kun aloittaa orkesteriharrastuksen, on hyvä tietää kuka kukin orkesterissa on sekä mikä on orkeste-

rien sisäinen hierarkia. Pienten lasten orkestereissa ei kovin monimutkaista hierarkia-ajattelua yleensä ole, mutta tieto on tulevaisuuden kannalta orkesterisoi-ton aloittavillekin tarpeellista.

Seuraavaksi halusimme kertoa, mitä ennen harjoituksia kannattaa ottaa huomi-oon ja mitä siellä tapahtuu. Olo on heti paljon turvallisempi, kun asiasta tietää etukäteen jotain. Oppaan luku ”Mikä orkesteri on?” oli aluksi liitettynä sen joh-dantoon, mutta annoimme myöhemmässä vaiheessa sille ihan oman luvun asi-an tärkeyden vuoksi. Näin se on myös helpommin löydettävissä oppaan sisäl-lysluettelosta.

Lisäsimme oppaan sisältöön myös istumista koskevan kappaleen, koska viulistit ja altistit opetetaan soittamaan seisoen. Istuma-asento ei ole siis itsestäänselvä asia muille kuin sellisteille ja kontrabasisteille, jotka tosin saattavat soittaa myös seisaaltaan.

Tarkoituksena heti alussa oli tiivistää orkesterin säännöt kymmeneen kultaiseen sääntöön. Näitä sääntöjä jouduimme miettimään ihan viimeiseen asti, koska kaikki olennainen piti saada mahtumaan kymmeneen iskulauseeseen. Haastat-telut olivat suurena apuna niitä koottaessa.

Merkintöjen selittäminen alkoi tuntua tarpeelliselta, kun mietimme mitä uusia asioita orkesterissa tulee vastaan. Päädyimme tekemään listaa merkeistä, joita olemme itse oppineet käyttämään orkesterissa. Orkesterinuoteissa on merkintö-jä, joihin soolokappaleissa harvemmin törmää, ja niihin yleensä kirjoitetaan soo-lokappaleita enemmän artikulaatiomerkkejä yhteissoiton parantamiseksi. Ha-lusimme tähdentää merkintöjen tarpeellisuutta, koska on ensisijaisen tärkeää että orkesteri kuulostaa yhdeltä moniääniseltä instrumentilta: yhteiset merkinnät edesauttavat sitä, että kaikki soittavat samalla tavalla.

2.2 Haastatteluilla aineistoa

Koimme, että pelkkä oma kokemuksemme ei riitä perustelemaan oppaan sisäl-töä. Halusimme sen tueksi haastatella muutamaa lasten ja nuorten orkesterijoh-

tajaa. Haastatteluehdokkaat valitsimme tuntemistamme johtajista. Kysyimme haastateltaviksemme Geza Szilvayta, Pekka Helasvuota ja Tuire Arpalahtea, ja onneksemme kaikki kolme suostuivat. Tosin Geza Szilvayn aikatauluista johtuen kävimme observoimassa hänen pitämiään harjoituksia emmekä ehtineet saada häneltä haastattelua. Tämä osoittautui kuitenkin mielestämme yhtä palkitsevaksi kuin haastattelemisen.

2.2.1 Miksi juuri kyseiset haastateltavat?

Pekka Helasvuo on meille tuttu orkesterijohtaja jo yli kymmenen vuoden ajalta. Hän toimii tällä hetkellä orkesteri- ja kamarimusiikin yliopettajana sekä kapellimestarina Stadiassa. Helasvuolla on sekä musiikin maisterin tutkinto orkesterinjohto pääaineenaan että viulunsoitonopettajan tutkinto Sibelius-Akatemiasta. Hän on soittanut Suomen kansallisoopperan orkesterin ensiviulussa ja Helsingin kaupunginorkesterissa II viulun varaäänentohtajana.

Pekka Helasvuon johdolla olemme opiskelleet orkesterisoittoa Helsingin konservatoriossa ja Stadiassa. Häneltä olemme oppineet erittäin paljon orkesterikäytännöstä. Helasvuon orkesterien kanssa olemme olleet myös orkesterimatkoilla, levyttäneet sekä toimineet konserttimestarina ja äänenjohtajana.

Geza Szilvay on jousiorkesteriguru Itä-Helsingin musiikkiopistosta. Hän on kehittänyt Colour Strings -metodin veljensä Csaba Szilvayn kanssa. He ovat palkittuja pedagogeja, lapsi- ja nuorisojousiorkesterijohtajia. Veljekset ovat perustaneet yhdessä maineikkaan nuorisojousiorkesterin Juniorijouset, ja he johtavat sitä vuorotellen. Geza Szilvay on opiskellut Budapestin musiikkiakatemiassa.

Tuire Arpalahti on viulunsoiton opettaja Hyvinkään musiikkiopistossa, jossa on opettanut vuodesta 1989. Hän johtaa siellä myös Trioli- jousiorkesteria, jonka soittajat ovat 8–12-vuotiaita musiikkiopiston oppilaita. Arpalahti soittaa Hyvinkään orkesterissa konserttimestarina. Hän valmistui Helsingin konservatoriosta viulunsoiton opettajaksi vuonna 1988, ja teki jatkotutkinnon samassa paikassa vuonna 1992.

Valitsimme nämä kolme muusikkoa/pedagogia haastateltaviksi, koska olimme aivan varmoja heidän ammattitaidostaan sekä uskoimme heidän olevan halukkaita auttamaan meitä oppaan tekemisessä. Heitä oli myös helppo lähestyä, koska jokainen heistä oli meille jo entuudestaan tuttu. Haastattelut ja observointi toteutettiin pääosin syyskuussa 2006.

2.2.2 Mistä kysymykset haastatteluihin?

Meillä oli alussa pieniä ongelmia muotoilla ne asiat, joita kysyisimme haastateltavilta. Mikä olisi meille tärkeää ja hyödyllistä tietoa oppaan tekemiseksi? Kun ensimmäisen kerran kirjoitimme mahdollisia kysymyksiä ylös, keksimme ensiksi neljä eri kategorialle joiden aihepiirejä kysymykset koskisivat. Niiden alle mietimme kysymyksiä. Nämä neljä kategorialle olivat kurinpito ja järjestys, innostaminen, harjoituskeinot ja yhteissoitto. Kysymyksiä näistä tuli paljon, mutta lopputulos oli melko hajanainen. Emme olleet lainkaan varmoja palvelisivatko vastaukset työtämme. Olimme lähteneet ajattelemaan kysymyksiä liikaa kapellimestarin näkökulmasta ja samassa unohtaneet kohderyhmän, eli lapset, kokonaan.

Tähän mennessä olimme tehneet itsellemme jo oppaan sisällysluettelon ja me nimme ohjaajamme luo kysymään neuvoa haastattelutilanteen selkeyttämiseen. Tarkoituksena oli lähettää kysymykset haastateltaville ennen haastatteluja, ja aika alkoi käydä tiukalle. Ohjaajamme kysyi meiltä miksemme käyttäisi oppaan sisällysluetteloa haastattelurunkona. Tämä oli meistä loistava idea. Näin ei tarvitsisi miettiä miten haastattelut muokattaisiin meitä hyödyttävään muotoon, vaan vastaukset tulisivat suoraan aivan oikeisiin asioihin.

Lähetimme siis sähköpostina oppaan sisällysluettelon haastateltaville (ks. liite 1). Saatteeksi laitoimme kysymykset siitä, oliko luettelossa mitään turhaa, mitä haastateltavat haluaisivat siihen lisätä ja mitä he kirjoittaisivat lukujen sisällöksi. Tässä vaiheessa työtämme sisällysluettelo oli seuraavanlainen: *1. Kymmenen kultaista sääntöä, 2. Johdanto, 3. Roolit - kuka kukin on, 4. Istuminen orkesterissa, 5. Ennen treenejä..., 6. ...ja treeneissä, 7. Merkinnät - soitetaan samalla tavalla, ja 8. Esiintyminen - nyt me osataan!*

2.2.3 Miten haastattelut tehtiin?

Haastattelutilanteisiin emme ottaneet nauhuria: koimme helpommaksi kirjoittaa muistiinpanoja. Kun haastateltavia oli vain muutama, meillä oli aikaa kirjoittaa muistiinpanot puhtaaksi melko pian itse haastattelun jälkeen.

Haastatteluihin otimme siis mukaan oppaan sisällysluettelon, kynät, paljon paperia sekä virkeän mielen. Tavoitteenamme oli saada niin paljon informaatiota kuin vain ikinä pystyisimme. Halusimme edetä sisällysluettelon mukaisesti, jotta pysyisimme kaikki aiheessa eikä mitään tärkeää jäisi kysymättä. Jokaisessa kohdassa kysimme, mitä haastateltava haluaisi lasten tietävän kyseisestä asiasta. Toisin sanoen halusimme tietää mikä helpottaisi heidän tehtäväänsä orkesterikasvattajina. Olimme myös etukäteen pyytäneet haastateltavia miettimään muutamia kultaisia sääntöjä, joista valitsisimme osan oppaaseen. Kysyimme myös mitä puutteita tai mitä turhaa meidän sisällysluettelossamme oli. Sekä Helasvuo että Arpalahti muokkasivatkin sisällysluetteloä eteenpäin.

Haastattelujen jälkeen istuimme koneen ääreen ja kirjoitimme ne puhtaaksi. Sen jälkeen niistä oli melko helppoa poimia ideoita oppaaseen.

2.3 Tuumasta toimeen

Suunnittelimme opasta todella pitkälle mielissämme ennen kuin aloimme hahmotella sitä paperille. Meillä oli käsin kirjoitettuja muistiinpanoja hyvinkin paljon sekä puhtaaksi kirjoitetut haastattelut alleviivauksia täynnä. Näiden pohjalta kirjoitimme taas uuden listan. Tähän listaan laitoimme ensiksi uuden ja lopullisen sisällysluettelon. Siitä tippui joitain asioita pois, ja jotkut saivat uuden paikan johdannon sisällä. Sen jälkeen aloimme listata mitä kaikkea otsikoiden alle laitamme ja missä järjestyksessä. Tästä olisi sitten helppo ruksia yli jo kirjoitetut asiat.

Kun aloitimme kirjoittamisen, muodostui heti ongelmaksi miten saisimme otsikoinnin mielenkiintoiseksi. Lapsen mielenkiintoa tuskin herättäisi aikuisen tylsästä näkökulmasta mietitty otsikko, esimerkiksi ”Istumajärjestys”. Meille välähti mieleen parempi idea jutellessamme ystävien kanssa aiheesta matkalla orkesteriharjoituksiin (Kivinen & Pyrhönen 2006). Puhuimme nimittäin lasten kirjallisuudesta ja sen kieliasusta. Tämän keskustelun perusteella keksimme asettaa oppaan otsikot kysymyksiksi, jotka voisivat tulla suoraan lasten suusta. Se tekisi otsikot heti informatiivisemmiksi, koska lähtökohtana olisivat lapsen kysymykset aiheesta. Asetimme itsemme siis otsikoita keksiessämme lapsen asemaan ja mietimme sitä kautta miten kappaletta voisi lähestyä.

2.4 Ideasta käytäntöön

Halusimme testata miten oppaan sisältöä voisi hyödyntää opetustyössä. Saimme oivallisen mahdollisuuden esitellä Musiikkiyhdistys Cecilia Ry:n oppilaille orkesterimaailman ihmeellisyyksiä ”Orkesteripajassa”. Koska oppaan ideana kuitenkin on olla opaskirja lapsille - nimenomaan heidän itsensä luettava opas - päätimme tehdä tästä samalla kokeilun itsellemme siitä miten oppaan sisältöä voisi hyödyntää opetustyössä. Koska opas ei ole valmis opetusmateriaali opettajalle, piti meidän hankkia muutakin materiaalia orkesteripajaan. Valitsimme pajaan musiikkia kuunneltavaksi sekä kaksi dvd- tallennetta, joissa oli orkesterisoittoa katsottavaksi.

Jouduimme harkitsemaan, mitä oppaasta kerromme lapsille ja miten asiat kannattaa opetustilanteessa esitellä. Päädyimme alleviivaamaan oppaasta tärkeimmät kohdat joista kertoisimme. Keksimme myös erilaisia tehtäviä lapsille, jotta aika ei kävisi pitkäksi. Koska opas ei vielä ollut tässä vaiheessa täysin valmis – sieltä puuttuivat esimerkiksi kaikki kuvat – emme voineet esitellä itse työtä tietokoneelta tai printattuna versiona.

Pääsimme näin kokeilemaan käytännössä myös mitä lapset tietävät orkestereista ja siihen liittyvistä asioista. Tulokset antoivat meille kannustusta siihen, että työllemme on tilausta. Näistä tuloksista kerromme lisää myöhemmin luvussa 4 *Oppaan testaaminen ja esitleminen*.

2.5 Ulkoasu kiinnostavaksi

Lopulta oppaan teksti oli valmis. Se oli luetettu useilla orkesterisoiton ammattilaisilla, joilta saimme kullanarvoisia vinkkejä sisältöön (Vehmanen 2006; Perkola 2006; Arpalahti 2006; Koivula 2006). Myös työmme ohjaaja luki oppaan sisällön ja huomautti heti tylsästä ulkoasusta. Seuraava missio oli siis saada oppaasta lapsille mielenkiintoisen näköinen. Meidän olisi lisättävä siihen kuvia sekä jaksotettava tekstiä niin että sitä jaksaisivat nuorimmatkin oppaan käyttäjät lukea.

Päätimme siirtää valmiin tekstin PC:ltä Mac:ille, koska sen ohjelmat soveltuvat mielestämme paremmin ulkoasun muokkaamiseen. Otimme oppilaistamme kuvia esimerkkeihin ja muokkasimme niitä hauskemmiksi.

Nuottiesimerkit teimme itse Finalella. Se oli paras tapa, koska näin vältimme rikkomasta tekijänoikeuksia. Printtasimme nuottipätkät ulos koulun koneelta ja skannasimme ne kotona työhön.

Apple tarjoaa valmiita pohjia esimerkiksi kanneksi. Käytimme niitä hyödyksemme, jolloin työn muotoileminen oli todella helppoa.

Oppaan viimeistely oli haastavaa. Emme osaa käyttää kaikkia ohjelmia ja kuvi-
en kanssa oli pulmia. Valmiita kivoja kuvia ei helpolla löydy, joten meidän piti luoda ja suunnitella ne itse. Saimme onneksi apua tässäkin.

2.6 Työnjaosta

Koska kyseessä on parityö, työnjako on oleellinen osa työn tekoa. Yritimme jakaa aluksi kirjoitustyön puoliksi, mikä kuitenkin osoittautui oppaan kohdalla mahdottomaksi. Erilaiset kirjoitustyyliimme olisivat tehneet oppaasta hajanaisen, joten kirjoitimme oppaan kokonaan yhdessä.

Raportin kanssa työskentely oli hieman erilaista. Ensin mietimme yhdessä ohjaajamme avustuksella raportin otsikot valmiiksi. Tämän jälkeen keskustelimme mitä otsikoiden tulisi sisältää ja kirjoitimme ranskalaisilla viivoilla jokaisen otsikon alle listan käsiteltävistä aiheista. Päätimme, että siinä työvaiheessa voimme jakaa kirjoitustyötä; olimme kuitenkin kirjoittaneet yhdessä jo 20 sivua tekstiä oppaaseen ja tyylimme oli yhdenmukaistunut. Strategiamme oli ensin kirjoittaa sisältöä erikseen ja sitten vaihtaa tekstejä tarkastaen ja korjaten toistemme aikaansaannoksia. Lopputuloksena on, että jokainen luku sisältää molempien ajatuksia. Valitsemamme työnjako toimi hyvin, koska raportti ja lasten orkesteriopas vaativat hieman erilaisia työmetodeja.

3 Oppaan sisältöön vaikuttava aineisto

Orkesteriopas nuorille jousisoittajille koostuu suureksi osaksi meidän ja haastattaviemme (Arpalahti 2006; Helasvuo 2006) kokemuksista. Oma kokemuksemme oli työn perustava lähtökohta, johon olemme tukeutuneet koko prosessin ajan. Haastattelemiemme ammattilaisten kokemuspohjainen tieto sekä muusikkoystäviltämme saadut vinkit olivat vähintäänkin yhtä tärkeitä työn taustaineistoa. Päämäärämmehän oli koota opas, joka pyrkii auttamaan orkesterimaailmaan sopeutumisessa, josta taas saadaan pääasiassa tietoa kokemuksen kautta. Orkesterikirjallisuus ei käsittele asioita kuten *mitä harjoituksissa tehdään, mitä sinne tarvitsee mukaan, miten harjoituksissa käyttäydytään ja miten nuotteihin merkitään erilaisia asioita*. Nämä opitaan aina orkesterissa kokemalla, ja se saattaa viedä vuosia, jos esimerkiksi kapellimestari ei koe tehtäväkseen opastaa nuoria soittajia mainituissa asioissa.

On ollut hauskaa kuunnella ystävien ensikokemuksia orkesterista, koska ne ovat vahvistaneet käsitystämme etikettioppaan tärkeydestä. Myös Pekka Helasvuo kertoi hauskan kertomuksen siitä, miten hän oppi fermaatin ja kadenssin merkityksen. Hän oli orkesteriharjoituksissa, joissa oli solisti paikalla. Yhtäkkiä hän huomasi, että kaikki jäivät soittamaan yhtä ääntä hetkeksi ja sitten lopettivat. Solisti jatkoi soittamista, ja Helasvuollakin olisi ollut vielä nuotteja soitettavaksi. Hän vain ihmetteli siinä, että mitä kaikki jäivät odottamaan eikä tiennyt pitäisikö soittaa vai olla soittamatta! Pekka Helasvuo oppi näin orkesterikäytäntöä kantapään kautta. Me ajattelimme tehdä oppimisen helpommaksi nuorille soittajille.

3.1 Mitä haastattelut antoivat meille?

Haastattelujen ja observoinnin jälkeen ryhdyimme varsinaisesti vasta kirjoittamaan opasta. Lukujen järjestys muuttui hieman. Arpalahti ehdotti, että sijoittaisimme Kultaiset säännöt oppaan takakanteen. Siellä ne ovat koko ajan esillä, eli helposti löydettävissä. Ajatuksena meillä olikin jo alun perin että säännöt olisivat kuin tauluna, kehyksissä, ja Arpalahden ajatus tuki omaa visiotamme loistavasti.

Alkoi myös olla itsestään selvää, että tarvitsemme sanaston, jossa selitetään uudet kummalliset sanat. Halusimme nimittäin käyttää ”orkesterislangia” oppaassa, joten joitain sanoja tulisi aivan varmasti selittää. Päätimme lisätä sanaston sisällysluetteloon.

Arpalahden haastattelun jälkeen päätimme kohdistaa oppaan lähinnä aivan vasta-alkajille ja melko nuorille lapsille, koska orkesteri aloitetaan 8–9 -vuotiaana. Emme kuitenkaan halunneet tehdä siitä liian lapsellista, jolloin vähän vanhemmatkin lapset ja nuoret jaksaisivat sitä lukea. Lisäksi olemme lukeneet hoitolapsellemme lastenkirjoja ja huomanneet kielen joskus olevan ala-arvoisen huonoa. Tässä oli haastetta meille: saada aikaan lastenkirja, jossa on asiaa ja monipuolista kieltä.

Haastattelut tukivat omia kokemuksiamme, mutta joidenkin asioiden merkitykset korostuivat. Olimmekin toivoneet sitä, koska juuri haastattelujen pohjalta sekä observoinnin seurauksena osasimme tiivistää oppaan tärkeimmät opit kymmeen kultaiseen sääntöön. Helasvuon kanssa tuli puhetta siitä mikä on vanhempien vastuu lasten harrastusten valvojina. Hän ehdotti että lisäisimme kapaleen vanhemmille, jossa selitettäisiin vanhempien osuutta lapsensa orkesteriharrastuksessa. Lisäsimme tämän listaan. Tässä vaiheessa lisättiin vielä kapale opettajille Helasvuon ehdotuksesta. Nämä poistettiin kuitenkin lopullisesta versiosta, koska halusimme että opas pysyy lasten omana kirjana. Lisäsimme kuitenkin johdantoon kehoituksen tutustua oppaaseen vanhempien ja opettajan kanssa.

Szilvayn Juniorijousten observoinnista oli meille hyötyä siinä, että se vahvisti käsitystämme harjoituskäytännöistä ja siitä että hyvien harjoituskäytäntöjen pitäisi toteutua myös lasten- ja nuortenorkesterien harjoituksissa. Juniorijousten harjoitukset sujuivat kuin rasvattu ja niissä oli myös mukava tunnelma, koska kaikilla oli yhteiset pelisäännöt joita myös noudatettiin.

Arpalahti tarjosi meille arvokasta näkökulmaa pienten lasten orkesteritoimintaan. Hän tähdensi meille, että lasten kanssa kaikki ei aina suju niin kuin on suunniteltu, ja orkesterinjohtajan tulee olla valmis joustamaan tarvittaessa. Hän

myös esimerkiksi ehdotti sääntöä jossa kielletään orkesteriharjoitustilassa juokseminen. Kokemusta rikkiinäisistä soittimista näet löytyy.

3.2 Muun aineiston merkitys

Huomasimme internetin Wikipedia -tietosanakirjan olevan meille aarre (Tahti-
puikko 2006; kapellimestari 2006; Lully 2006; kenraaliharjoitus 2006; Quantz
2006). Sieltä löytää heti etsimänsä ja kaiken lisäksi lyhyesti ja ytimekkäästi ker-
rottuna. Kun tekee lapsille opasta, ei voi kertoa asioita liian perusteellisesti.
Opas heitetään muuten nurkkaan! Isoäitimme muistaa aina kertoa meille siitä,
kun liris oli kerran häneltä kysynyt: ”miksi aina kerrot kaiken niin perusteellises-
ti?”. Ei lapsi jaksa kuunnella!

Musiikkitietosanakirjoja käytimme hyväksemme kirjoittaessamme lukuja ”Mikä
orkesteri on?” ja ”Tehtävänjako”, kun halusimme lyhyesti kertoa *orkesteri*-sanan
merkityksen ja kapellimestarin tehtävistä (Valpola 2000; Reutenstrand 1996;
Gebert & Lampinen 2002; Kaurinkoski, Leskinen, Nieminen & Virtamo 1978).

Opetushallituksen nettisivuilta löysimme Taiteen perusopetuksen laajan oppi-
määrän opetussuunnitelman perusteet 2002 (Opetushallitus 2002). Perusteiden
tavoitteet toimivat työssämme ohjenuorina ja ongelmina, joita pyrimme oppaas-
samme ratkaisemaan.

Tavoitteiden osalta olemme opetussuunnitelman perusteiden kanssa oppaas-
samme samoilla linjoilla: musiikin opetuksen tulisi tukea oppilaan henkistä kas-
vua ja persoonallisuuden lujittumista. Tavoitteet edellyttävät sitä, että oppilas
tuntee olonsa turvalliseksi oppimistilanteessa. Ystäviemme kertomusten mu-
kaan orkesterin aloittaminen on ollut usein shokeeravin kokemus uudessa mu-
siikkiharrastuksessa. Oppaamme pyrkii valmistamaan lapset uuteen tilantee-
seen.

Lisäksi taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perus-
teissa puhutaan sosiaalisten taitojen kehityksen tukemisesta ja rakentavasta
toiminnasta ryhmän jäsenenä. Kyseiset ajatukset liittyvät vahvasti orkesterihar-

rastukseen. Orkesteriharrastukseen voisi sisällyttää jonkinlaisen orientaation, eli orkesteriin sopeuttamisen. Orkesteri on yhteisöllistä ja sosiaalisia taitoja kartuttavaa, ja jotta orkesterissa soittaminen olisi mielekästä, tarvitaan säännöt sekä perustelut säännöille. Kuten aiemmin jo mainitsimme, usein sääntöjen selväksi tekeminen ja perustietojen tarjoaminen unohdetaan lastenorkestereissa, koska halutaan heti keskittyä soittamiseen. Se on vähän sama kuin opettaisi viulunsoittoa ensikertalaiselle opettamatta kunnollista soittoasentoa. Oppiminen on hidasta ja soittaminen epämurkavaa ja kiinnostus soittamiseen saattaa hiipua nopeastikin. Orkesteriorientaation sisällyttäminen opetukseen voisi tukea taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteiden ajatuksia ja samalla tehdä orkesterisoiton perussäännöt selviksi. Tämä helpottaisi lasten orkesteriharrastuksen alkutaivalta.

Opetussuunnitelman perusteissa todetaan, että opetuksen järjestämisessä pyritään ottamaan huomioon musiikkialan ammattikoulutuksen ja työelämän vaatimukset. Ajatus on hieno, mutta harvemmin sen toteuttaminen onnistuu musiikkioppilaitosten orkesteritoiminnassa. Orkesteritoiminta vaatii melkoisesti resursseja, etenkin jos se halutaan toteuttaa opetussuunnitelman periaatteita mukailen. Lasten orkestereita ajatellen oppaamme on todella hyödyllinen, koska lapset oppivat näin heti orkesterikäytännöt ja -säännöt. Näin lasten orkesterit voivat päästä lähemmäs ammattikoulutukseen tähtäävää tavoitetta.

Peruskoulujen musiikkitunneilla orkestereista puhutaan vasta kolmannesta luokka-asteesta lähtien (ks. esim. Ala-Pöllänen, Hovi & Partanen 1993; Kiiski, Pohjola & Sariola 1994; Mali, Puhakka, Rantaruikka & Sainomaa 2005; Hynynen, Mali, Tuovinen & Viitaila-Pilkkinen 1998; Kerola, Perkiö & Salovaara 2003; Linnankivi, Perkiö & Salovaara 2003; Haapaniemi, Kivelä, Mali & Romppanen 2002), eli lapset ovat opetuksen alkaessa 9–10 -vuotiaita. Tässä iässä musiikkiopistoissa opiskelevat lapset ovat yleensä jo aloittaneet orkesterisoiton ja tieto tulee siihen nähden myöhässä. Orkesterikäytännöistä ja säännöistä ei puhuta mitään ja toisaalta se ei kuulukaan koulun musiikkitunneille, elleivät lapset opiskele musiikkiluokalla tai musiikkipainotteisessa koulussa. Oppaamme voi näin ollen myös auttaa koulujen orkesteritoimintaa.

Oppaan sanastoa varten käytimme musiikkitietosanakirjoja. Tempomerkinnät katsoimme melkein suoraan metronomin takapuolelta. Selitykset muokkasimme kuitenkin lapsille sopiviksi. Halusimme että ne ovat kuvaavia ja johdonmukaisia, sillä kaikki niin sanotusti viralliset tempomerkintäselitykset eivät sitä välttämättä ole.

Selasimme myös muutamia kasvatustieteitä käsitteleviä teoksia.. Kirjasta *Johdatus kasvatustieteisiin* (Rinne, Kivirauma & Lehtinen 2000) emme päässeet sisällysluetteloa pidemmälle, koska otsikoiden perusteella kirjasta ei olisi ollut meille apua. *Didaktiikan perusteet* (Uusikylä & Atjonen 2000) kirjasta sovelsimme joitakin asioita. Kirjassa puhutaan lasten tarpeesta useisiin erilaisiin oppimateriaaleihin. Eri oppimateriaalien käyttö selkeyttää opittavia asioita lapsille ja oppiminen nopeutuu. Kirjassa todetaan, että myös opettaja tarvitsee työkaluja tehostaakseen sanomaansa. Oppaamme on oheislukumateriaali orkesterissa kertyvälle kokemukselle. Oppaamme toivottavasti selkeyttää lasten oppimista ollen samalla hyvä työkalu opettajalle. Sen lisäksi haluamme auttaa nuoria orkesterisoittajia saamaan mahdollisimman paljon positiivisia kokemuksia harrastuksestaan, jotta se ei muodostuisi taakaksi.

Hakemalla hakukone googlen sivulta sanoilla "orchestra guide children" löytyy linkkejä useille englaninkielisille nettisivustoille, joissa esitellään orkesteria ja sen instrumentteja. Kapellimestarin tehtävistä kerrotaan myös lyhyesti ja eri instrumenttien ääniesimerkkejä voi kuunnella useilla sivuilla (esim. Johnston 2005; BBC Orchestras). Suomenkielisillä hakusanoilla ei vastaavia sivustoja löytynyt.

4 Oppaan testaaminen ja esitleminen

Opintoihimme Stadiassa kuuluu soveltavan projektin tekeminen osana työelämätaitojen opintokokonaisuutta. Saimme hyvän tilaisuuden yhdistää projekti opinnäytetyöhön kokeilemalla opastamme käytännössä. Koska opas on tarkoitettu lapsille ”oppikirjaksi”, halusimme tehdä itsellemme paketin, jolla voimme esitellä ja mainostaa opasta.

Kun pidimme orkesteripajan, opas oli jo kokonaan kirjoitettu ja käytimme sitä esittelymme pohjana. Koska emme ehtineet emmekä osanneet tehdä tietokoneesitystä työstä, printtasimme työn paperille ja käytimme liitutaulua. Teimme Finale -ohjelmalla nuottiesimerkin ja otimme orkesterimusiikkia ja pari dvd-tallennetta mukaan. Olimme tehneet mainoksen Steiner-koulussa toimivan Musiikkiyhdistys Cicilia ry:n viikkotiedotteeseen ja jaoimme mainoksia oppilaillemme.

4.1 Miten esittely tapahtui?

Tarkoituksena oli alun perin testata, miten opas toimii käytännössä. Totesimme kuitenkin, että kunnon testaamiseen tarvitsisimme kiinteän kohderyhmän ja tietyn ajan jakson, jonka aikana voisimme opettaa lapsia ja sen jälkeen todeta tulokset. Tyydyimme siksi pitämään esittelyn oppaasta, eli kertomaan mikä orkesteri on, miksi ja miten siellä istutaan, miksi kapu on pomo ja niin edelleen. Samalla saisisimme kuitenkin pajan osallistujilta arvokasta tietoa opasta koskien.

Meillä ei ollut mitään tietoa kuinka paljon paikalle tulisi lapsia ja aikuisia. Pelkäsimme jopa ettei orkesteripajaamme tulisi ketään. Olimme suunnitelleet, että teemme lasten kanssa hauskoja harjoituksia ja opettelemme merkitsemään asioita nuottiin. Päätimme edetä oppaan järjestyksessä ja kysyä aina ensin mitä lapset tietävät aiheesta. Paikalla oli noin 15 lasta, ja ikähaitari oli nelivuotiaasta 13-vuotiaaseen. Lisäksi pajaan osallistui kaksi vanhempaa lastensa kanssa.

Aloitimme orkesteripajan kertomalla orkesteripajan tarkoituksen lyhyesti ja kysymällä mikä orkesteri on. Käytimme oppaasta löytyviä otsikoita kysymyksinä.

Ovatko kaikki orkesterit samanlaisia? Mitä kaikkea sieltä orkesterista löytyykään? Missä minä istun? Miksi kaikki eivät soita samaa? Näin etenimme ja olimme myös alleviivanneet oppaasta tärkeitä huomioita, joista halusimme puhua. Esittelimme liitutaululla orkesterin istumajärjestyksen ja kokosimme lapsista pienen orkesterin. Klaara oli kapellimestari ja Iiris konserttimestari. Iiris johti orkesterin viritystä antamalla viritysäänen sekä -vuoron. Virityksen jälkeen Klaara antoi jokaiselle sektiolle rytmin, joita taputettiin sektioittain sekä lopuksi yhdessä. Näin esittelimme lyhyesti mitä harjoituksissa tapahtuu. Se oli hauska harjoitus ja lapset viihtyivät hyvin. Harjoituksen jälkeen näytimme videotykillä yhtä konserttitaltiota, jossa molemmat olimme soittamassa.

Pidimme pari lyhyttä taukoa, joiden aikana lapset saivat juosta salissa ympäriinsä ja vapauttaa ylimääräisen energian. Tauot tulivat tarpeeseen, vilkkaimmat ja nuorimmat lapset eivät jaksaneet keskittyä kuin 20 minuuttia kerrallaan. Taukojen jälkeen oli taas rauhallisempaa.

Teimme kahdeksan tahdin mittaisen laulun oppaaseen, jota käytimme myös orkesteripajassa. Jaoimme lapsille tämän nuottiesimerkin, opastimme heitä merkitsemään muutamia nyansseja ja kerroimme mitä ne tarkoittavat. Klaara soitti viululla esimerkkinä miltä *ponticello* ja *tasto* kuulostavat. Lapset olivat haltioissaan. Lopuksi oli tarkoitus näyttää hauska animaatiopätkä, mutta tietokoneesta oli akku loppunut. Se oli meille suuri pettymys, koska se olisi lopettanut orkesteripajan hauskasti. Videon avulla lapset olisivat vähän rauhoittuneet, koska levottomuus lisääntyi loppua kohden. Opimme, että seuraavalla kerralla otetaan tietokoneen virtapiuha mukaan.

Olimme valmistaneet orkesteripajan ohjelman kiireisellä aikataululla, joten jännitimme miten se sujuisi. Vauhtiin päästyämme jännitys hävisi: meillä kuitenkin oli hyvä suunnitelma, joka tuntui toimivan pajatilanteessa. Pajan jälkeen olimme melko väsyneitä, kummallakin oli pitkä opetuspäivä takana ja tietokoneen akun loppuminen harmitti enemmän kuin olisi ehkä tarvinnut. Mietimme kotimatalla olivatkohan lapset viihtyneet. Odotimme palautetta jännittyneinä.

4.2 Tilausta löytyy

Projektin jälkeen emme olleet varmoja mitä lapset olivat pitäneet orkesteripajasta. Oli hämmentynyt olo, varsinkin kun tietokone oli pettänyt odotuksemme loppuhuipennuksesta. Tapasimme kuitenkin pari päivää pajan jälkeen Tuulikki Sarekosken Musiikkiyhdistys Cecilia ry:n hallituksesta. Hän kertoi lastensa todella pitäneen esityksestämme. Kivi putosi sydämiltämme. Esittely oli meille joka tapauksessa jännittävä tilanne, koska lapsia saattaa olla vaikea viihdyttää, lapsiryhmän hallitsemisesta puhumattakaan. Valitettavasti emme ehtineet ottaa kuin muutamia valokuvia tilaisuudesta. Tajusimme jälkeenpäin että olisi pitänyt pyytää joku ulkopuolinen kuvaamaan.

Orkesteripajaa ohjatessamme huomasimme, miten vähän lapset tiesivät orkesterista. Soittimet tuntuivat olevan suurin piirtein tuttuja, ja lapset nimesivät jopa kymmenen instrumenttia. Tutkittuamme jo olemassa olevaa materiaalia, tajusimme, että orkesteri-instrumentteja esitteleviä kirjoja lapsille on paljon, myös netissä (Johnston 2005; BBC Orchestras). Ryhmällä ei kuitenkaan ollut paljonkaan tietoa muista käsittelemistämme aiheista, emmekä itsekään ole löytäneet oppaamme tapaista toista teosta. Taktiikkamme käyttää oppaan kysymyksiä oli siis loistava. Kaikkia asioita emme käyneet läpi, koska olisi tullut liikaa yksityiskohtia ja halusimme pitäytyä selkeissä teemoissa. Olimme muutenkin kehitelleet tehtäviä vain muutamista aiheista sillä puolitoista tuntia on hyvin rajallinen aika.

4.3 Oppaan esittelymateriaalin kehittäminen

Projektin jälkeen tulimme siihen tulokseen, että oppaaseen kannattaisi lisätä erillinen opetusmateriaali, jota voisi hyödyntää joko vastaavissa esittelytilanteissa tai jopa orkesteriorientaatioissa musiikkiopistoissa. Se olisi tarkoitettu orkesterinjohtajille tai opasta markkinoiville henkilöille.

Opetusmateriaali voisi sisältää tehtäviä lapsille vaikka ihan ilman soittimia. Niissä harjoiteltaisiin esimerkiksi kapellimestarin seuraamista ja merkintöjen tunte-
musta sekä kirjoittamista. Lisäksi voisi kehittää lisää erilaisia käytännön harjoit-

teita sekä tehdä vaikka power point -esityksen materiaalista. Siihen voisi laittaa mukaan esimerkiksi videomateriaalia ja musiikkia. Tavoitteena olisi, että lapset pääsisivät osallistumaan mahdollisimman paljon. Kirjallinen koe olisi aivan turha ja liian tylsä lapsille. Heidät pitäisi saada kiinnostumaan, ei tylsistymään.

Pajassa ollut ryhmä oli todella vastaanottavainen. Se johtuu varmasti osittain siitä, että ko. lasten koulussa arvostetaan taideaineita ja erityisesti musiikkia. Koulun opetukseen kuuluu jonkun instrumentin soittaminen kahden vuoden ajan ja siellä tehdään isoja taideprojekteja koko koulun voimin. Vuoden 2006 keväällä projektina oli W. A. Mozartin *Taikahuilu*- ooppera. Ryhmää opettaessa huomasin miten kiinnostuneita lapset olivat musiikista. He kuuntelivat musiikkinäytelmiä todella keskittyneesti ja osallistuivat tehtävien tekoon innolla. Ilo oli meidän puolellamme, kun saimme tehdä projektin juuri tässä koulussa innostuneen ryhmän kanssa.

5 Loppusanat

5.1 Oliko opinnäytetyön tekemisestä hyötyä meille?

Työn tekeminen on ollut meille antoisaa. Aihe oli tarpeeksi mielenkiintoinen ja oppaan tekemisestä oli meille oikeasti hyötyä, toivottavasti myös muillekin! Jouduimme pohtimaan ja jäsentämään oppaan aiheita ajatuksissamme, mikä osoitautui tarpeelliseksi myös opetustyömme kannalta. Olemme alkaneet kiinnittää enemmän huomiotamme oppilaittemme orkesteriharrastukseen ja ryhtyneet siirtämään orkesteritietämystämme heille. Se tekee musiikkiharrastuksesta paljon hauskempaa ja vaikuttaa myös soittotunteihin. Lapset tuovat orkesterinuotit soittotunneille ja niitä harjoitellaan yhdessä. Vaikka emme varsinaisesti ole mukana kaikkien oppilaittemme orkesteritoiminnassa, voimme näin vaikuttaa sen toimintaan positiivisesti.

5.2 Tietokoneiden ihanuus

Tietokoneen käyttäminen on tullut pakostakin tutummaksi, mikä on ehdottomasti vain hyvä asia. Nykymaailmassa tällä taidolla on paljon käyttöä. Toisaalta koneet ovat pirullisia vehkeitä, hermot menevät joskus pienestäkin koneen improvisoidessa asetuksia. Kirjoittamistekniikka on kehittynyt, ja kädet välillä kipeytyneet huonojen näppäimistöjen takia. Emme kumpikaan omista tietokonetta ja siksi jouduimme jatkuvasti tekemään eri koneilla töitä. Se on hankaloittanut työntekoa omalla tavallaan, koska esimerkiksi nuottiesimerkki avautui vain yhdellä koneella. Onneksi saimme apua useilta tahoilta, heille suurkiitokset.

5.3 Mitä tekisimme toisin?

Kirjoitusprosessin olisi tietysti voinut aloittaa aikaisemmin. Se vie yllättävän paljon aikaa, etenkin kun yrittää yhdistää kahden ihmisen aikataulut. Oppaan jouduimme kirjoittamaan kokonaan yhdessä, jotta saavuttaisimme yhtenäisen kieliasun. Aloitimme kirjoittaa jakamalla työt, mutta onneksi huomasimme ajoissa,

ettei se toimi lainkaan. Tyylimme ovat niin erilaiset, että olisimme joutuneet tekemään oppaan kahdesti. Kun vihdoinkin pääsimme vauhtiin, tekstiä syntyi hyvällä vauhdilla.

5.4 Opinnäytetyön tekeminen - ihastus vai vihaustus?

Onneksemme valitsimme aiheen huolella. Se piti kiinnostustamme yllä ja meillä oli jopa hauskaa opasta kirjoittaessamme. Aiheen muotoutumiseen meni paljon aikaa, mutta aihetta kannatti miettiä loppuun asti. Kiinnostus ei olisi muussa tapauksessa riittänyt. Hauskinta oli tehdä opasta lapsille ja ajatella lapsenomaisesti. Olemme olleet paljon tekemisissä lasten kanssa opettajina sekä lastenhoitajina, ja se helpotti työntekoa huomasti antamalla perspektiiviä lasten ajatusmaailmaan. Toivomme, että lapset saisivat oppaastamme jotain irti. Se olisi meille paras palkinto näkemästämme vaivasta.

Lähteet

Ala-Pöllänen K., Hovi S. & Partanen P. 1993. Musica 5-6. Jyväskylä: Gummerus.

Arpalahti T. Keskustelu 18.10.2006.

Arpalahti T. Haastattelu 14.9.2006.

BBC Orchestras: Guide to the Orchestra. saatavilla www- muodossa (luettu 15.11.2006) <<http://www.bbc.co.uk/orchestras/guide/>>

Gebert G. & Lampinen T. 2002. Parlando Musiikkisanakirja. Helsinki: Yliopistopaino.

Haapaniemi J., Kivelä E., Mali M. & Romppanen V. 2002. Musiikin mestarit 3-4. Keuruu: Otava.

Helasvuo P. Haastattelu 3.10.2006.

Hynynen A., Mali M., Tuovinen M-L. & Viitaila-Pulkkinen E. 1998 Musikantti 5-6. Keuruu: Otava.

Johnston J. W. 2005. Young Persons Guide to the Orchestra. saatavilla www- muodossa (luettu 15.11.2006) <<http://orchestra.jwjonline.net>>

Kapellimestari. Wikipedia. 2006. saatavilla www- muodossa (luettu 23.10.2006) <<http://fi.wikipedia.org/wiki/Kapellimestari>>

Kaurinkoski T., Leskinen E., Nieminen M. & Virtamo K. (toim.) 1978. Otavan iso musiikkitietosanakirja. Keuruu: Otava.

Kenraaliharjoitus. Wikipedia. 2006. saatavilla www- muodossa (luettu 23.10.2006) <<http://fi.wikipedia.org/wiki/Kenraaliharjoitus>>

Kerola P., Perkiö S. & Salovaara I. 2003. Musiikin aika 5-6. Porvoo: WSOY.

Kiiski P., Pohjola E. & Sariola E-L. 1994. Musica 3-4. Helsinki: Fazer Musiikki Oy.

Kivinen E. & Pyrhönen V. Keskustelu 28.10.2006.

Koivula A. Keskustelu 6.11.2006.

Linnankivi M., Perkiö S. & Salovaara I. 2003. Musiikin aika 3-4. Porvoo: WSOY.

Lully. Wikipedia. 2006. saatavilla [www- muodossa](http://fi.wikipedia.org/wiki/Lully) (luettu 23.10.2006)
<<http://fi.wikipedia.org/wiki/Lully>>

Mali M., Puhakka T., Rantaruikka T. & Sainomaa K. 2005. Musiikin mestarit 5-6. Keuruu: Otava.

Opetushallitus. 2002. Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelma 2002. saatavilla [www- muodossa](http://www.edupolis.fi/julkaisut/maaraykset/ops/musiik_tait_ops_2002.pdf) (luettu 15.11.2006)
<www.edupolis.fi/julkaisut/maaraykset/ops/musiik_tait_ops_2002.pdf>

Perkola V. Keskustelu 3.11.2006.

Quantz. Wikipedia. 2006. saatavilla [www- muodossa](http://fi.wikipedia.org/wiki/Johann_Joachim_Quantz) (luettu 23.10.2006)
<http://fi.wikipedia.org/wiki/Johann_Joachim_Quantz>

Reuterstrand S. (toim.) 1996. Sinfoniaorkesteri ja sen soittimet. Portugali: WSOY.

Rinne R., Kivirauma J. & Lehtinen E. 2000. Johdatus kasvatustieteisiin. Juva: WSOY.

Tahtipuikko. Wikipedia. 2006. saatavilla www- muodossa (luettu 23.10.2006)
<<http://fi.wikipedia.org/wiki/Tahtipuikko>>

Uusikylä K. & Atjonen P. 2000. Didaktiikan perusteet. Juva: WSOY.

Valpola V. 2000. Suuri sivistyssanakirja. Juva: WSOY.

Vehmanen K. Keskustelu 4.11.2006.

Haastattelu

Olemme tekemässä opasta eli etikettikirjaa orkesterin aloittaville lapsille. Tässä on suunnittelemamme sisällysluettelo. Onko tässä mielestäsi kaikki olennainen tai jotain ylimääräistä? Onko järjestys oikea? Mitä otsikoiden pitäisi sisältää (noin suunnilleen)? Mitkä olisivat sinun kultaiset sääntösi?

Ilman svengii ei oo jengii

Opas - näin pääset mukaan porukkaan

1. Kultaiset säännöt
2. Johdanto
3. Roolit - kuka kukin on?
4. Istuminen orkesterissa
5. Ennen treenejä...
6. ...ja treeneissä.
7. Merkinnät - soitetaan samalla tavalla
8. Esiintyminen - nyt me osaamme!

Tässä ovat meidän pohtimia kultaisia sääntöjä:

1. Kapu on pomo
2. Korvat auki, suu kiinni!
3. Myöhästyjille kuittaillaan
4. Ole viileä, älä häiriköi
5. Kun kaikki osaavat, on haus Kempaa
6. Älä ”unohda” tarvikkeita
7. Lyö leikkiä, älä pulttista!

Terveisin

Iiris ja Klaara

EI JENGII

ILMAN SVENGII

LASTEN JOUSIORKESTERIOPAS

STADIA

HELSINGIN AMMATTIKORKEAKOULU

IIRIS PYRHÖNEN & KLAARA PYRHÖNEN

ESIPUHE

TÄMÄ ON OPAS JOKA JOHDATTAÄ SINUT ORKESTERISOITON MAAILMAAN. SE ON TEHTY KÄIKILLE TEILLE JOTKA OLETTE ALOITTAMASSA TÄI MUUTEN VÄIN KIINNOSTUNEITA ORKESTERISOITOSTA. "EI JENGII ILMAN SVENGII" HALUÄÄ EVÄSTÄÄ SINUT HAUSKAAN ORKESTERISOITTOON TARJOAMALLA HELPOT PELISÄÄNNÖT. ILMAN YHTEISIÄ SÄÄNTÖJÄ JENGIÄ EI TULE PÄIKÄLLE. HYVÄ SVENGI TUO JENGIN PÄIKÄLLE JOKÄ VÄIKKO. TÄRKOITUKSENÄMME ON HELPOTTÄÄ ORKESTERISOITON ALOITTÄMÄSTÄ TARJOAMALLÄ SINULLE HYVÄÄ VÄINKKETÄ. OPÄS SISÄLTÄÄ MYÖS YLEISTÄ TIETÖÄ ORKESTERIMÄÄILMÄSTÄ. OLEMME MOLEMMÄT VIULISTETÄ, JOTEN TEIMME OPPÄÄN JOUSISOITTÄJÄN NÄKÖKULMÄSTÄ JÄ JOUSIORKESTEREITÄ VÄRTEN.

TIEDÄMME KOKEMUKSESTÄMME ETTEI ORKESTERISOITON ALOITTÄMINEN OLE HELPPÖÄ, KOSKÄ SIIHEN LIITTYY NIIN PÄLTÖN UUSIÄ JÄ OUTOJÄ ÄSIOITÄ. OLEMME SOITTÄNEET ORKESTERISSÄ 8-9-VUOTIÄISTÄ ÄSTI, JÄ TÄHÄN PÄIVÄÄN MENNESSÄ KOKEMUSTÄ ON KERTYNYT ERILÄISISTÄ YHTEISTÄ NOIN 17 VUODEN ÄTÄLTÄ. LISÄKSI HÄÄSTÄTTELMME LASTEN JÄ NUORTEN ORKESTERIJÖHDÖN ÄMMÄTTILÄISÄ, JOTKÄ ÄNTÖIVÄT OMÄN LISÄNSÄ OPPÄÄSEEN.

TOIVOMME TÄSTÄ TIETOPÄKETISTÄ OLEVÄN SINULLE ÄPUÄ UUSIEN ÄSIOIDEN OPETTELUSSÄ, JÖTTÄ ORKESTERISSÄ SOITTÄMINEN OLISI HETI ÄLUSTÄ ÄSTI KIVÄÄ. ORKESTERISSÄ TULEE VÄSTÄÄN UUSIÄ SÄNOJÄ, JOISTÄ YLEISIMMÄT PYRIMME SELITTÄMÄÄN OPPÄÄN SÄNÄSTÖSSÄ. TÄLLÄISET SÄNÄT OVÄT ÄLLEVIIVÄTTUJÄ (ESIM. SÄNFIS). KÖKÖSIMME MYÖS NIIN SÄNOTUT "ORKESTERIN KULTÄISET SÄÄNNÖT", JOTKÄ LÖYDÄT OPPÄÄN TAKÄKÄNNESTÄ. NIITÄ NOUDÄTTÄMÄLLÄ KÄIKILLÄ ON HÄRJOITUSSÄSSÄ MUKÄVÄMPÄÄ, SILLÄ ORKESTERISSÄ TÄRKEINTÄ ON YHTEISSÖITON HÄUSKUUS. TÄVÖITTEENÄ ON ETTÄ JÖKÄINEN KÄNTÄÄ OMÄN VÄSTUUNSA JÄ SOITTÄÄ NIIN HYVIN KUIN MÄHDÖLLISTÄ.

TOIVOMME ETTÄ TUTUSTUT OPPÄÄSEEN YHDESSÄ VÄNHEMPIESI KÄNSSÄ, KOSKÄ MYÖS HEIDÄN ON HYVÄ TIETÄÄ NÄMÄ ÄSIÄT UODESTÄ HÄRRÄSTUKSESTÄSI.

SISÄLLYS

ORKESTERI - MIKÄ SE ON.....	4
OVATKO KAIKKI ORKESTERIT SITTEN SAMANLAISIA?.....	4
MITÄ KAIKKEA SIELTÄ ORKESTERISTA LÖYTYYKÄÄN?.....	4
MISSÄ MINÄ ISTUN?.....	5
MIKSI KAIKKI EIVÄT SOITA SAMAA?.....	5
TEHTÄVÄNJAKO - KUKA ON POMO.....	7
MIHIN NÄITÄ MESTAREITA JA JOHTAJIA TARVITAAN?.....	7
KAPELLIMESTARI.....	7
MIKSI KAPU ON POMO?.....	8
MITÄ KAPU HUITOO?.....	8
KONSERTTIMESTARI.....	9
ÄÄNENJOHTAJAT.....	10
ENTÄS LOPUT SOITTAJAT?.....	10
SOLISTI - HÄ?.....	11
ISTUTAAN ALAS.....	12
MITEN SITTEN PITÄISI ISTUA?.....	12
ENNEN TREENEJÄ JA TREENEISSÄ.....	13
MITÄ OTAN SINNE MUKAAN?.....	13
MITÄ - OLENKO MYÖHÄSSÄ?.....	13
MITÄ TREENEISSÄ TAPAHTUU?.....	14
MIKÄ TÄSSÄ ORKESTERISOITOSSA ON SITTEN NIIN HANKALAA?.....	14
UUSI KAPPALE - OU NOU!?.....	15
ENTÄ JOS EN PÄÄSEKÄÄN TREENEIHIN??.....	15

MERKKIEN SALAKIELI.....	16
MITÄ IHMETTÄ TÄMÄ TARKOITTAI?.....	16
KONSERTISSA NÄYTETÄÄN MITÄ OSATAAN!.....	20
MITÄ PITIKÄÄN MUISTAA?.....	20
MITÄ SIELLÄ LAVALLA TEHDÄÄN?.....	21
VOI EI, MOKASIN SEN PAIKAN!.....	21
SANASTO.....	22

ORKESTERI - MIKÄ SE ON

ANTIIKIN KREIKASSA NOIN 2500 VUOTTA SITTEN SANALLA ORKESTERI TARKOITETTIIN TANSSITILAA NÄYTTÄMÖN EDESSÄ. PIKKU HILJAA ORKESTERIKSI ALETTIIN KUTSUA SOITINYHTYETTÄ, JOKA ESIINTYI JOKO TEATTERIN TAI OOPPERAN KANSSA. AJAN KULUESSA ORKESTERIT ALKOIVAT ESIINTYÄ MYÖS ITSENÄISESTI. 1750-LUVULLA HERRA J.J. QUANTZ PÄÄTTI EROTTAA PIENYHTYEEN ORKESTERISTA. ORKESTERI ON PIENYHTYETTÄ SEN VERRAN ISOMPI, ETTÄ SITÄ JOHTAMAAN TARVITAAN KAPELLIMESTARI. MIKÄ SE SITTEN ON? KÄRSIVÄLLISYYTTÄ, KAPELLIMESTARISTA KERROMME LISÄÄ MYÖHEMMIN.

Ovatko kaikki orkesterit sitten samanlaisia?

ON OLEMASSA ERILAISIA ORKESTEREITA. PUHALLINORKESTERISSA EI OLE JOUSISOITTIMIA, JOUSIORKESTERISSA TAAS EI OLE PUHALLINSOITTIMIA. KAMARI- JA SINFONIAORKESTERIN ERO TAAS ON SOITTAJIEN LUKUMÄÄRÄSSÄ. SINFONIAORKESTERISSA ON YLEENSÄ NOIN 50-100 JA KAMARIORKESTERISSA 15-50 SOITTAJAA. NÄISSÄ ORKESTEREISSA VOI OLLA PERIAATTEESSA MITÄ SOITTIMIA, ELI INSTRUMENTTEJA TAHANSA.

Mitä kaikkea sieltä orkesterista löytyykään?

YLEENSÄ ORKESTERISOITTO ALOITETAAN JOKO JOUSI- TAI PUHALLINORKESTERISSA. JOUSIORKESTEREISSA JOUSISTO ON JAETTU RYHMIIN, ELI SEKTIOIHIN. JOKAISELLA SEKTIOLLA ON OMA NUOTTINSA, JOTA KUTSUTAAN STEMMAKSI. SEKTIOITA ON YLEENSÄ VIISI: 1.VIULUT, 2.VIULUT, ALTTОВIULUT, SELLOT JA KONTRABASSOT. ALOITTELEVIENT ORKESTEREISSA ALTTОВIULUT ON JOSKUS KORVATTU 3.VIULUILLA, KOSKA NUORIA ALTISTEJA ON USEIN VÄHEMMÄN KUIN VIULISTEJA. JOUSISEKTIOT JAETAAN VIELÄ PULTTEIHIN. PULTISSA ON KAKSI SOITTAJAA, JOTKA LUKEVAT NUOTTEJA SAMALTA TELINEELTÄ. PULTIT SIJAITSEVAT YLEENSÄ PERÄKKÄIN, JOSKUS KAKSI VIIMEISTÄ PULTTIA SAATTAVAT OLLA VIEREKKÄIN. JOKAISTA SEKTIOTA JOHTAA ÄÄNENJOHTAJA, JOKA ISTUU ENSIMMÄISESSÄ PULTISSA. SINFONIAORKESTERISSA ON MYÖS

PUUPUHALLINSEKTIO, VASKIPUHALLINSEKTIO JA LYÖMÄSOITINSEKTIO. NÄIDEN LISÄKSI SINFIKSESSÄ VOI OLLA MYÖS PIANO, HARPPU TAI VAIKKA KUORO, RIIPPUEN ESITETTÄVÄSTÄ KAPPALEESTA.

MISSÄ MINÄ ISTUN?

ALLA NÄET KUVAN JOUSIORKESTERISTA YLHÄÄLTÄ PÄIN KATSOTTUNA. ISTUMAJÄRJESTYS VOI OLLA MYÖS ERILAINEN, TÄMÄ ON EHKÄ KUITENKIN YLEISIN. KUTEN HUOMAAT, VIULUT ISTUVAT KAPELLIMESTARIN VASEMMALLA PUOLELLA. ÄLTÖT, SELLOT JA BASSOT TAAS OVAT KAPELLIMESTARISTA OIKEALLA.

KONSERTTIMESTARILLA JA

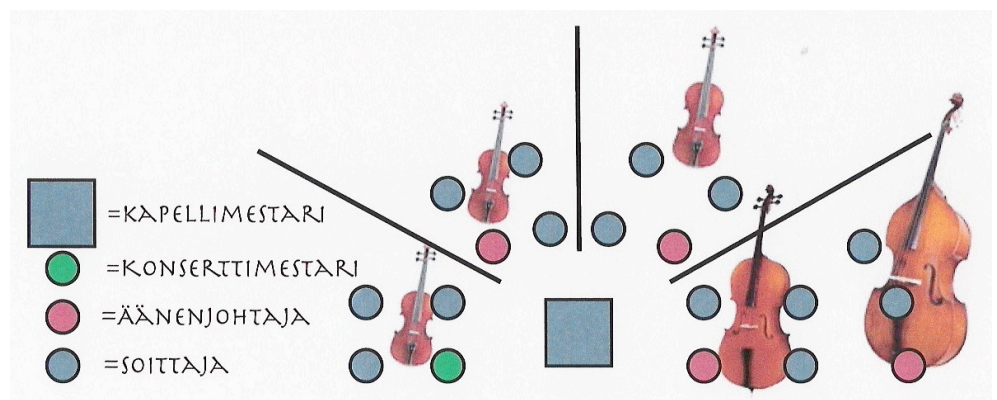
ÄÄNENJOHTAJILLA ON

OMAT PAIKKANSÄ. HE

OVAT MAHDOLLISIMMAN

LÄHELLÄ KAPELLIMESTARIA.

HEIDÄN TEHTÄVISTÄÄN

KERROMME LISÄÄ

KAPPALEESSA TEHTÄVÄNJAKO. SINFONIAORKESTERISSA PUHALINSOITTAJAT ISTUVAT JOUSISTON TAKANA JA LYÖMÄSOITTAJAT PUHALTIMIEN TAKANA.

JOUSIRYHMÄ MUODOSTAA ORKESTERIN SIELUN ELI YTIMEN. SE ON ORKESTERIN TYÖLLISTETTYIN JA SUURIN RYHMÄ. JOUSISOITTIMET LUOVAT USEIN SÄVYJÄ JA TUNNELMAA PUHALINSOOLAJEN ALLE, MUTTA PÄÄSEVÄT TIETYSTI MYÖS SOITTAMAAN UPEITA TEEMOJA.

MIKSI KAIKKI EIVÄT SOITA SAMAA?

ORKESTERIA VOI AJATELLA YHTENÄ MONIÄÄNISENÄ SOITTIMENA. YKSITTÄISET STEMMAT SAATTAVAT KUULOSTAA OUDOILTA, JA JOSKUS VOI JOPA TUNTUA SILTÄ ETTEI OMASSA STEMMASSASI OLE MITÄÄN JÄRKEÄ. ORKESTERIKAPPALEET ON KUITENKIN SÄVELLETTY NIMENOMAAN ORKESTERILLE JA SIKSI JOKAINEN STEMMA ON YHTÄ TÄRKEÄ. ILMAN NIITÄ KAIKKIA ORKESTERITEOS EI OLE KOKONAINEN. SÄESTYS TUKEE

MELODIAA, JA NE MOLEMMAT VOIVAT KOOSTUA USEAMMASTA STEMMASTA. ÄRVOSTA SIIS OMAA STEMMAASI JA YRITÄ PARHAASI - HYVÄ ORKESTERI TARVITSEE KAIKKIA SOITTATIA YHTÄ PALJON. SE VAATII SAUMATONTA YHTEISTYÖTÄ. ONHAN JALKAPALLOJOUKKUEESSAKIN KAIKILLA OMA TEHTÄVÄNSÄ JA NIITÄ NOUDATTAMALLA JOUKKUE TOIMII. KUUNTELE TARKASTI MITÄ KAPU SANOO JA MERKITSE NUOTTIIN LYIJKYNÄLLÄ TARVITTAESSA OHJEITA.

ERI KAPPALEISSA ORKESTERINUOTIT NÄYTTÄVÄT ERILAISILTA. USEIN NUOTISSASI ON VAIN OMA STEMMASI KUTEN SOOLOKAPPALEISSASI, MUTTA JOSKUS NUOTISSA ON MONTA RIVIÄ, JOISTA LUET VAIN YHTÄ. TÄLLAISTA MONIRIVISTÄ NUOTTIA KUTSUTAAN PARTITUURIKSI, JOSTA NÄET ESIMERKIN ALLA. OMA RIVI KANNATTAA MERKITÄ JOTENKIN, VAIKKA NUOLELLA JOKA RIVIN ALKUUN. SE HELPOTTAA NUOTIN SEURAAMISTA. MUISTA KUITENKIN AINA KÄYTTÄÄ LYIJKYNÄÄ, JOS KYSEESSÄ ON LAINANUOTTI!

NUOTEISSA SAATTAA OLLA MYÖS KAKSOISÄÄNIÄ, JOTKA VOIDAAN JAKAA PULTTIKAVERIN KESKEN. SILLOIN NUOTISSA LUKEE DIVISI. VIULUT JAKAVAT SEN YLEENSÄ NIIN ETTÄ OIKEALLA ISTUVA SOITTAA YLEMPÄÄ STEMMAA JA VASEMMALLA ISTUVA ALEMPAA. SELLOT, BASSOT JA ALTOT JAKAVAT ÄÄNET PÄINVASTOIN. JOSKUS STEMMASSA SAATTAA OLLA PIDEMPI DIVISI-KOHTA, JOLLOIN ÄÄNET ON KIRJOITETTU PÄÄLLEKÄIN TAI JOPA ERI RIVEILLE. JOS ÄÄNTEN JAKAMISESSA ON JOTAIN EPÄSELVÄÄ, KYSY KONSERTTimestarilta TAI ÄÄNENJOHTAJALTASI. JOISSAKIN KAPPALEISSA KONSERTTimestarilla JA ÄÄNENJOHTAJILLA VOI OLLA SOOLOJA. NIISSÄ TAPAUKSISSA NUOTISSA LUKEE "SOLO" JA MUUT SOITTAVAT KUN LUKEE "TUTTI". NUOTEISSA VOI LUKEA MYÖS ESIMERKIKSI "2 SOLI", JOLLOIN VAIN SEKTION KAKSI ENSIMMÄISTÄ SOITTATAA SOITTAVAT.

TEHTÄVÄNJAKO - KUKA ON POMO

ORKESTERISSA IHMISSILLÄ ON ERILAISIA TEHTÄVIÄ. ON OLEMASSA KAPELLIMESTARI, KONSERTTIMESTARI, ÄÄNENJOHTAJAT JA PULTTISOITTAJIA. KAPELLIMESTARI JOHTAA ORKESTERIA JA ON KAIKKIEN POMO. KAPU PÄÄTTÄÄ MITÄ SOITETAAN, MILLOIN SOITETAAN JA MITEN SOITETAAN. KONSERTTIMESTARI ON KAPUN OIKEA KÄSI JA PÄÄTTÄÄ SOITTATJEN PUOLESTA MONISTA ASIOISTA. ÄÄNENJOHTAJAT PITÄVÄT HUOLTA OMISTA SEKTIOISTAAN. PULTTISOITTAJAT - ELI LOPUT SOITTAJAT - SEURAAVAT KAPELLIMESTARIA JA ÄÄNENJOHTAJAANSA, JOTTA KAIKKI SOITTAISIVAT YHTÄ AIKAA JA SAMALLA TAVALLA.

MIHIN NÄITÄ MESTAREITA JA JOHTAJIA TARVITAAN?

KOSKA ORKESTERISSA SOITTAAN NIIN MONTA IHMISTÄ YHTÄ AIKAA JA KAPPALEET PITÄISI SAADA MYÖS HARJOITELTUA, TÄYTYY HARJOITUKSISSA OLLA RAUHALLISTA. SIKSI ORKESTERISSA TARVITAAN ERILAISIA VASTUUTEHTÄVIÄ. NE YLLÄPITÄVÄT JÄRJESTYSTÄ. KUN KAPELLIMESTARI PUHUU, KAIKKIEN ON KUUNNELTAVA. ALOITTELEVIE ORKESTEREISSA KONSERTTIMESTARIN JA ÄÄNENJOHTAJIEN ROOLIT EIVÄT OLE VIELÄ NIIN TÄRKEITÄ. SITTE KUN ORKESTERISSA ON KONSERTTIMESTARI JA ÄÄNENJOHTAJAT, KYSY ENSIN ÄÄNENJOHTAJALTASI JOS ON JOTAIN EPÄSELVÄÄ. JOS HÄNKÄÄN EI TIEDÄ VASTAUSTA, KYSY HÄN KAPULTA. PÄÄASIA ON ETTÄ KAIKKI SEURAAVAT JA KUUNTELEVAT KAPELLIMESTARIA.

KAPELLIMESTARI

ORKESTERINJOHTAJA ELI KAPELLIMESTARI NÄYTTÄÄ KÄSILLÄÄN MITEN SOITETAAN. HÄN SIIS VIITTOO MEILLE MUSIIKKIA. KAPELLIMESTARILLA SAATTAAN OLLA TOISESSA KÄDESSÄ TIKKU, JOTA KUTSUTAAN TAHTIPUIKOKSI. SITÄ AVUKSI KÄYTTÄEN HÄN NÄYTTÄÄ LÄHDÖT JA YLLÄPITÄÄ TEMPOA, SEKÄ ANTAA HIENOVARAISEMPIA VIHJEITÄ SOITTATJILLE. KAIKKI KAPUT EIVÄT KUITENKAAN KÄYTÄ TAHTIPUIKOKA, VAAN VIITTOVAT KÄSILLÄÄN.

MIKSI KAPU ON POMO?

KAPELLIMESTARIN TYÖHÖN KUULUU PALJON MUUTAKIN KUIN ORKESTERIN JOHTAMINEN. HÄNEN PITÄÄ TUNTEA KAPPALE PAREMMIN KUIN KENENKÄÄN MUUN. PARTITUURINLUVUN JA JOHTAMISTAIDON OPETTELU VAATII VUOSIEN HARJOITTELUA. LISÄKSI KAPELLIMESTARI VALITSEE ORKESTERIN KAPPALEET JA OPETTELEE PARTITUURIN ULKOA. KAPELLIMESTARI OSAA USEIMMITEN MYÖS SOITTA PARIKIN ORKESTERISOITINTA. ARVOSTA SIIS KAPELLIMESTARIASI, HÄN ON ANSAINNUT PAIKKANSA ORKESTERIN POMONA.

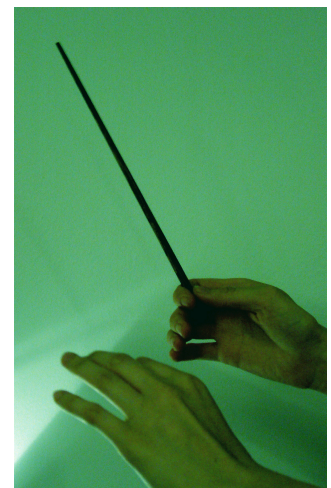
JOSKUS KAPELLIMESTARI SAATTAA PÄÄSTÄÄ SUUSTaan SAMMAKOITA, ELI SANO A asioita töykeästi tai loukkaavasti. Toisinaan se on aiheellista, joskus taas kohdistettu aivan väärälle henkilölle. ÄLÄ Ota sitä vakavasti tai liian henkilökohtaisesti; kapellimestarikin on vain ihminen, jolla saattaa olla huono päivä. Joidenkin

sammakoiden kannattaa antaa mennä toisesta korvasta sisään ja toisesta ulos.

Silloin tällöin kapu saattaa haluta kuulla sinun soittavan jotain yksinkin. Soita reippaasti äläkä pelkää virheitä, niistäkin oppii aina jotain. Kapulta saat varmasti loistavia harjoitusvinkkejä!

MITÄ KAPU HUITOO?

VIELÄ 1600-LUVULLA YHTYEENJOHTAJA HAKKASI TEMPOA LATTIAAN PAINAVALLA KEPILLÄ. SE SAATTOI OLLA JOPA HENGENVAARALLISTA. RANSKALAINEN SÄVELTÄJÄ-KAPELLIMESTARI JEAN-BAPTISTE LULLY ISKI KEPILLÄ VARPAASENSA VUONNA 1687, MINKÄ SEURAUKSENA VARVAS MENI KUOLIOON. SE KOITUI LULLYN KOHTALOKSI. Siihen aikaan yhtyeet säestivät tansseja hoveissa: iskut olivat osa musiikkia ja

kertoivat kaikille rytmin. Ajan kuluessa painava keppi vaihtui tahtipuikkoon. Kapellimestari lyö nykyään siis iskuja ilmaan joko käsillä tai puirolla. Lyönnin "pohja", eli isku on siinä missä puiikko/käsi ponnahtaa takaisin ylös päin. Sitä oppii lukemaan pikkuhiljaa. Opettele ensin löytämään lyönnistä jokaisen tahdin ensimmäinen isku. Siitä on helppo jatkaa eteenpäin.

LYÖNNISTÄ VOIT NÄHDÄ MONIA ASIOITA, JOISTA TÄRKEIN ON TEMPO JOSSA SOITETAAN. KAPELLIMESTARIA SEURAAMALLA NÄET, KUN TEMPO MUUTTUU. LYÖNNIN SEURAAMISTA HARJOITELLAAN ESIMERKIKSI SOITTAMALLA KAPPALEITA ERI TEMPOISSA. OLE SIIS VALPPAANA KUN KAPPALE ALKAA - KOSKAAN EI VOI TIETÄÄ MISSÄ TEMPOSSA LÄHDETÄÄN.

KAPELLIMESTARIN ELEISTÄ LUETAAN MYÖS ÄÄNEN VOIMAKKUUS JA SÄVYT. KAPUN HUITOESSA ISOSTI SOITETAAN KOVAA, ELI FORTESSA. LIIKKEEN OLLESSA PIENTÄ ON LUULTAVIMMIN KYSEESSÄ PIANISSIMO - SILLOIN SOITETAAN IKÄÄN KUIN KUISKATEN. KATSO KOKO AJAN MITEN KAPU LIIKKUU JA ELEHTII. SIITÄ SAAT VIHJEITÄ MITEN TULEE SOITTA. HÄN VOI LIIKEHTIÄ ESIMERKIKSI RYTMIKKÄÄSTI, TANSSILLISESTI, TERÄVÄSTI, PEHMEÄSTI, SULAVASTI, RASKAASTI TAI KEPEÄSTI - JA SADOILLA MUILLA TAVOILLA. SINUN TARVITSEE VAIN TULKITA! ÄLUKSI ON KUITENKIN TÄRKEINTÄ, ETTÄ KAIKKI SOITTAVAT YHTÄ AIKAA. AJAN MITTAAN HARJOITELLAAN SOITTAMAAN SAMALLA TAVALLA.

KONSERTTIMESTARI

ORKESTERISSASI EI VÄLTTÄMÄTTÄ OLE KONSERTTIMESTARIA. SINUN ON KUITENKIN HYVÄ TIETÄÄ MIKÄ SE ON, KOSKA MYÖHEMMIN ORKESTERISSASI SAATTAÄ SELLAINEN OLLA. KONSERTTIMESTARIN PAIKKA ON LÄHELLÄ KAPELLIMESTARIA. KUVASTA SIVULLA KOLME NÄET PAIKAN TARKEMMIN. ENNEN KUIN SOITTATAT OSAAVAT ITSE VIRITTÄÄ SOITTIMENSA, JOHTAJA HOITAA VIRITYKSEN. KUN OPITTE ITSE VIRITTÄMÄÄN, JOHTAA KONSERTTIMESTARI VIRITYSTÄ ANTAMALLA JOKAISELLE SEKTIOLLE VUORON VIRITTÄÄ. JOS KAIKKI VIRITTÄISIVÄT YHTÄ AIKAA, EI SOITTIMIA SAATAISI MELUN TAKIA SAMAA VIREESEEN. KONSERTTIMESTARI ANTAA VIRITYSÄÄNEN "A", JONKA MUKAAN JOKAINEN VIRITTÄÄ SOITTIMENSA. YHTEINEN VIRE ON TÄRKEÄ, KOSKA ORKESTERIN TULEE KUULOSTAA YHDELTÄ SOITTIMELTA.

TÄRKEIN KONSERTTIMESTARIN TEHTÄVÄ ON NÄYTTÄÄ MUILLE SOITTATILLE ESIMERKKIÄ. KONSERTTIMESTARIN PITÄÄ AINA OLLA AJOISSA PAIKALLA JA OSATA STEMMANSA HYVIN. HÄN VOI MYÖS HARJOITUKSISSA SOITTA MALLIKSI JONKUN KOHDAN. ORKESTERISSA OIKEASTAAN TÄYTY APINOIDA KONSERTTIMESTARIN SOITTOA. KONSERTTIMESTARI VOI MYÖS EHDOTTAÄ ERILAISIA SORMITUKSIA TAI

NÄYTTÄÄ MUILLE MISSÄ KOHDASSA JOUSTA SOITETAAN. NÄIN ORKESTERI SOITTA YHTENÄISEMMIN. JOSKUS ORKESTERI VOI SOITTA MYÖS TÄYSIN ILMAN KAPELLIMESTARIA, TOLLOIN KONSERTTIMESTARI JOHTAA LIIKEHDINNÄLLÄÄN NÄYTTÄEN ALOITUKSET, LOPETUKSET JA TEMPONVAIHDOKSET. SITÄ KUTSUTAAN ORKESTERISLANGISSA LIIDAAMISEKSI (LIIDATA). ERITYISESTI SILLOIN KONSERTTIMESTARIA TULEE SEURATA SILMÄ KOVANA.

ÄÄNENJOHTAJAT

JOKAISELLA SEKTIOLLA ON OMA ÄÄNENJOHTAJANSA. ÄÄNENJOHTAJAT ISTUVAT AINA ENSIMMÄISESSÄ PULTISSA, VIULUISSA OIKEALLA PUOLELLA, ALTOISSA JA SELLOISSA VASEMMALLA. ÄÄNENJOHTAJAT PITÄVÄT HUOLTA SEKTIOSTAAN. HEIDÄN TEHTÄVIINSÄ KUULUU ESIMERKIKSI JOUSITUKSEN KOPIOINTI KONSERTTIMESTARILTA TUTTIPAIKKoihin JA JOUSITUSTEN TEKEMINEN MUIHIN PAIKKoihin. ÄÄNENJOHTAJA VOI ANTAA NEUVOJA SEKTIOLLEEN JA LIIDAA OMAN SEKTIONSAN SOITTOA. HÄNEN KUULUU MYÖS SEURATA MISSÄ KOHTAA JOUSTA JA MITEN KONSERTTIMESTARI SOITTA OTTAEN SIITÄ MALLIA. USEIN ON HELPOMPI SEURATA OMAA ÄÄNENJOHTAJAANSA KUIN KONSERTTIMESTARIA, KOSKA ÄÄNENJOHTAJA SOITTA SUORAAN PULTTIEN EDESSÄ. KUN KONSERTTIMESTARI TAI KAPELLIMESTARI SANOO JOTAIN, ON ÄÄNENJOHTAJIEN TEHTÄVÄ HUOLEHTIA SIITÄ, ETTÄ KAIKKI KUULIVAT.

ÄÄNENJOHTAJIEN TEHTÄVIIN KUULUU MYÖS STEMMAHARJOITUSTEN PITÄMINEN OMALLE SEKTIOLLEEN. NIISSÄ TREENATAAN JOKAISEN STEMMAN VAIKEIMMAT PAIKAT JA HARJOITELLAAN SEKTION YHTENÄISTÄ SOITTOA.

ENTÄS LOPUT SOITTAJAT?

LOPUT SOITTAJISTA MUODOSTAVAT ITSE ORKESTERIN. ILMAN PULTTISOITTAJIA EI OLISI ORKESTERIA, VAAN PELKKÄ JOUSIKVINTETTI. ORKESTERIN YHTEISHENGEN LUOVAT SOITTAJAT.

JOTTA KAIKKI VIIHTYISIVÄT, ON JOKAISEN OTETTAVA VASTUU OMASTA SOITOSTAAN JA KÄYTTÄYTYMISESTÄÄN. KAIKKI STEMMAT OVAT TASA-ARVOISIA, EIKÄ VAIKEIN OLE HELPOINTA ARVOKKAAMPI. OPETTELEMALLA STEMMASI KAIKILLA ON HAUSKEMPAA, ETENKIN SINULLA! PYSYT PAREMMIN MUKANA JA EHDIT KESKITTYMÄÄN SIIHEN MITÄ KAPELLIMESTARI TEKEE. PULISEMINEN KAVERIN KANSSA JA SOITTIMEN RÄPELTÄMINEN HARJOITUKSISSA ON TURHAA. SE HÄIRITSEE ENEMMÄN KUIN ARVAATKAAN. SE ON SAMA ASIA KUIN KOULUTUNNEILLA TUTTELEMINEN; AINA PYYDETÄÄN PUHEENVUORO. JÄTETÄÄN HÖPÖTTÄMINEN ORKESTERIPAUSSELLE!

SOLISTI - HÄ?

JOSKUS ORKESTERISSASI VIERAILEE SOLISTI, JOKA SOITTAO OSUUTENSA KAPPALEESEEN ORKESTERIN EDESSÄ. SOLISTINA VOI OLLA MELKEIN MINKÄ SOITTIMEN TAITAJA TAHANSA, ESIMERKIKSI VIULISTI, PIANISTI TAI VAIKKA LAULAJA. HÄNELLÄ ON AIVAN OMA STEMMANSA JA USEIN ORKESTERIN TEHTÄVÄ ON SÄESTÄÄ SOLISTIA. SIKSI KUUNTELE MITÄ KAPU SANOO NYANSSEISTA, KOSKA SOLISTIN KANSSA SOITETTAESSA ORKESTERIN TÄYTYY USEIN SOITTAO HILJEMPAA. SOLISTIN KUULEMINEN ON OLEELLISTA. YLEENSÄ SOLISTI SOITTAO PIENEN OSAN YKSIKESKEN KAPPALETTA, JOLLOIN ORKESTERI ON HILJAA. SITÄ KUTSUTAAN KADENSSEIKSI. SOLISTI SAATTAA MYÖS OTTAA VAPAUKSIA TEMPON KANSSA JA TEHDÄ YHTÄKKIÄ JOTAIN YLLÄTTÄVÄÄ. KAPELLIMESTARI SEURAA SOLISTIA KUIN HAI LAIVAA, SIKSI SOITTATJEN TÄYTYY OLLA KOKO AJAN ERITYISEN VALPPAANA JA SEURATA KAPUA HULLUNA.

ISTUTAAN ALAS

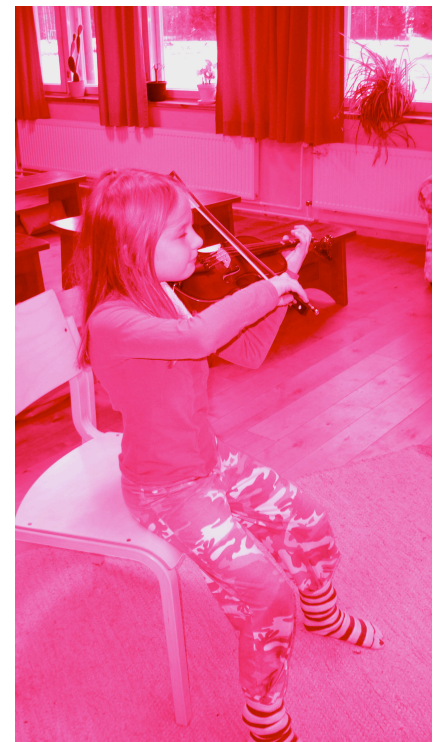
HYVIÄ UUTISIA VIULISTEILLE JA ALTISTEILLE: ORKESTERISSA TEKIN SAATTE ISTUA! KAIKKI ISTUVAT KOSKA SE ON KÄYTÄNNÖLLISEMPÄÄ JA SE NÄYTTÄÄ PAREMMALTA. KAPU VALITETTAVASTI JOUTUU SEISOMAAN, JOTTA KAIKKI NÄKISIVÄT MITÄ SE SIELLÄ EDESSÄ HUITOO. KUN KERRANKIN KAIKKI SAAVAT ISTUA, TEHDÄÄN SE SITTEN KUNNOLLA EIKÄ RÖHNÖTETÄ SIINÄ TUOLISSA!

MITEN SITTEN PITÄISI ISTUA?

NÄISTÄ KUVISTA VOIT OTTAA MALLIA SIITÄ MITEN VIULISTIT ISTUVAT. HE ISTUVAT TUOLIN REUNALLA RYHDIKKÄÄSTI JA JALAT OVAT TUKEVASTI MAASSA. MUISTA AINA TARKISTAA, ETTÄ NÄET SEKÄ KAPELLIMESTARIN ETTÄ NUOTIT. HUOMIOI, ETTÄ VIULU JA NENÄ OVAT NUOTTIIN PÄIN, EI SUINKAAN

POLVET! MUUTEN SELKÄ MENEЕ HELPOSTI KIEMURALLE JA KIPEYTYY. TÄRKEÄÄ ON

OLLA KOKO AJAN VALMIINA SOITTAMAAN!

VOIT KATSOA MALLIA SELLISTEISTÄ, KOSKA HE OVAT HARJOITELLEET ISTUMISTA ALUSTA ASTI.

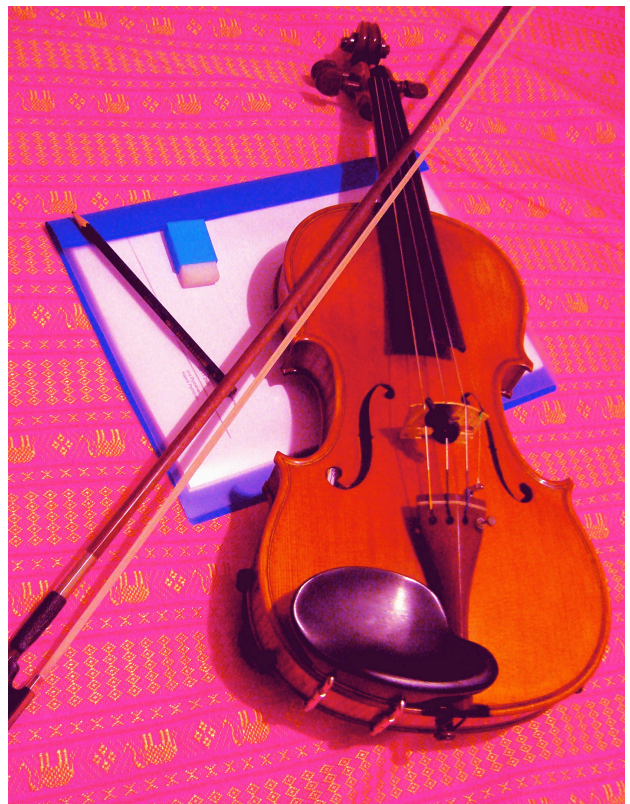

ENNEN TREENEJÄ JA TREENEISSÄ

JOSSAIN VAIHEESSA ORKESTERIURAASI ALAT SAAMAAN STEMMAT JO ENNEN ENSIMMÄISIÄ TREENEJÄ. STEMMAT JAETAAN, JOTTA SOITTAJAT VOIVAT HARJOITELLA NE ETUKÄTEEN. SINUN ORKESTERISSASI SAAT NUOTTISI LUULTAVASTI VASTA HARJOITUKSISSA, JOTEN ÄLÄ HUOLESTU. JOS KUITENKIN SAAT NUOTIT ETUKÄTEEN, VOIT VIEDÄ NE SOITTOTUNNILLE JA HARJOITELLA NIITÄ OPETTAJASI KANSSA.

MITÄ OTAN SINNE MUKAAN?

TÄRKEIN EKANA, OTA OMA SOITIN HARJOITUKSIIN. TOISEKSI, PIDÄ OMAT NUOTIT AINA MUKANA. NIILLE KANNATTAA HANKKIA KANSIO, JOTTA NE PYSYVÄT SIISTEINÄ YHDESSÄ PAIKASSA. RYPPYISET NUOTIT EIVÄT NIMITTÄIN PYSY TELINEELLÄ... ÄLÄ MYÖSKÄÄN LUOTA SIIHEN ETTÄ PULTTIKAVERI ON PAIKALLA NUOTTEINEEN. KOLMANNEKSI, TARVITSET PYYHEKUMIA JA LYITYKYNÄÄ MERKINTÖJÄ VARTEN. VIELÄ YKSI ASIA: SORDINOA TARVITAAN SILLOIN TÄLLÖIN, PIDÄ SE SIIS AINA SOITINKOTELOSSASI.

MITÄ - OLENKO MYÖHÄSSÄ?

ORKESTERIHARJOITUKSIIN KANNATTAA TULLA HYVISSÄ AJOIN, MIELUITEN KYMMENEN MINUUTTIA ENNEN KUIN HARJOITUKSET ALKAVAT. TULE AJOISSA, ETTÄ EHDIT ASETTUA PAIKALLESII, ETSIÄ NUOTTITELINEEN JA LAITTA A SOITTIMESI VALMIIKSI. TREENIT ALKAVAT JOKA TAPAUKSESSA AINA SOVITTUUN AIKAAN, EIKÄ SIELTÄ OLE HYVÄ MYÖHÄSTYÄ. JOS TIEDÄT MYÖHÄSTYVÄSI, SOVI SIITÄ ORKESTERITOHTAJAN KANSSA. TREENIEN ALKAESSA MUISTA LAITTA KÄNNYKKÄ ÄÄNETTÖMÄLLE.

MITÄ TREENEISSÄ TAPAHTUU?

ENSIMMÄINEN OHJELMANUMERO ON VIRITYS. EI KANNATA HUOLESTUA, JOS SE EI IHAN VIELÄ ITSELTÄ SUJU, SILLÄ KAPU KYLLÄ VIRITTÄÄ SOITTIMESI JOS HALUAT. JOS VIRITÄT ITSE, KUUNTELE KONSERTTIMESTARIN OHJEITA JA ODOTA OMAA VIRITYSVUOROJA RAUHASSA. JOSKUS VIRITYKSESI VOI KESTÄÄ KAUEMMIN KUIN MUILLA, MUTTA SE EI HAITTAA. TÄRKEINTÄ ON SAADA OMA SOITIN VIREESEEN. VIRITYKSEN JÄLKEEN KAPU MÄÄRÄÄ TAHDIN. SINUN TARVITSEE VAIN PITÄÄ KORVAT JA SILMÄT AUKI JA TEHDÄ PARHAASI. HARJOITUKSET KESTÄVÄT NOIN 2-3 TUNTIA. SUUNNILLEEN PUOLESSA VÄLISSÄ PIDETÄÄN TAUKO, ELI PAUSSI. SILLOIN VOIT VAIKKA SYÖDÄ EVÄITÄ JA JUTELLA KIVOJA. PAUSSILLA EI KANNATA SOITTA, SILLOIN VOI ANTAA KORVIEN LEVÄTÄ.

MIKÄ TÄSSÄ ORKESTERISOITOSSA ON SITTEN NIIN HANKALAA?

KUN SAAT STEMMAN, SAATTAA SE TUNTUA TOSI HELPOLTA. ÄLÄ ANNA SEN HÄMÄTÄ, SILLÄ ORKESTERISSA JOUDUT KESKITTYMÄÄN MUIHINKIN ASIOIHIN KUIN OMAAN SOITTOOSI. SEN TAKIA ALUSSA ON PAREMPI ALOITTA A HELPOMMISTA KAPPALEISTA, JOTTA KAIKKI PYSTYISIVÄT KIINNITTÄMÄÄN HUOMIONS A UUSIIN ASIOIHIN. ORKESTERISSA JOUDUT NIMITTÄIN KATSOMAA SEKÄ OMAA NUOTTIA ETTÄ KAPUA, KESKITTYMÄÄN SAMALLA SOITTAMISEEN KUUNNELLEN OMAA JA TOISTEN MUSISOINTIA.

ON UPEA TUTTU KUN ORKESTERI SOI PUHTAASTI JA YHTÄ AIKAA. NÄITÄ ASIOITA HARJOITELLAAN JATKUVASTI JA PALJON. ÄLÄ HERMOSTU HETI, SE ON KAIKEN SEN VAIVAN ARVOISTA. MUSIIKISSA EI OLE TOLKKUA JOS YKSIKIN SOITTAAN RYTMETÄ LEVÄPERÄISESTI. MALTITTA, MALTITTA, SE ON VALTTIA!

UUSI KAPPALE – OU NOU!?

ON ERILAISIA TAPOJA ALOITTAU UUDEN KAPPALEEN HARJOITTELEMINEN. JOKU KAPU TYKKÄÄ KÄYDÄ JOKAISEN STEMMAN LÄPI ENSIN ERIKSEEN. JOKU TOINEN SAATTAA OTTAA RISKIN KOKEILEMALLA MENISIKÖ KAPPALE ENSI NÄKEMÄLTÄ, ELI PRIMA VISTA. KUN JOKU TOINEN SEKTIO SOITTAAN YKSIKIN, KANNATTAA SUUNNATA KORVAT SITÄ PÄIN. KUUNTELEMALLA SAAT VINKKEJÄ SIITÄ, MITEN JOTKUT MUSIIKILLISET LAUSEET, ELI FRAASIT, TULEE SOITTAAN. AINA ON MYÖS HYVÄ TIETÄÄ MISSÄ MELODIA KULKEE. MUITA KUUNTELEMALLA OPIT KAPPALEEN LÄPIKOTAISIN!

MUSIIKKIIN KUULUU MYÖS TAUKOJA. JOSKUS STEMMASSASI NE SAATTAVAT OLLA PITKIÄKIN. LASKE TAUKOJA KOKO AJAN MIELESSÄSI, JOTTA PYSYT KÄRRYILLÄ JA OSAAT TULLA OIKEAAN AIKAAN SISÄÄN. YLEENSÄ KAPU KUITENKIN NÄYTTÄÄ SEKTIOILLE SISÄÄNTULOMERKIN.

TOISINAAN KAPPALE ON SEN VERRAN VAIKEA, ETTÄ TARVITAAN STEMMIKSIÄ, JOTTA YHTEISHARJOITUKSISSA VOIDAAN KESKITTYÄ YHTEISSOITTOON.

ORKESTERI ON JUURI NIIN HYVÄ KUIN SEN HEIKOIN LENKKI. SE MEINAA, ETTÄ IHAN JOKAISEN TULEE PISTELLÄ PARASTAAN – SOITTAEN NIIN HYVIN KUIN IKINÄ PYSTYY AINA PYRKIEN PAREMPAAN. ÄLÄ KUITENKAAN HUOLESTU, JOS ASIAT TUNTUVAT ALUSSA LIIAN VAIKEILTA. KAIKKI OPPIVAT OMASSA TAHDISSAAN, JA KUN TAHTOA LÖYTYY, SEURAA TAITO PERÄSSÄ. ORKESTERI ON JOUKKUEPELIÄ; KANNUSTA KAVERIA, NIIN HÄNKIN KANNUSTAA SINUA!

ENTÄ JOS EN PÄÄSEKÄÄN TREENEIHIN??

PYRI OLEMAAN JOKA KERTA PAIKALLA, MUTTA ÄLÄ KUITENKAAN TULE SAIRAANA HARJOITUKSIIN. ILMOITA POISSAOLOSTA ORKESTERISI JOHTAJALLE NIIN HÄN EI IHMETTELE MISSÄ LUURAILET.

MERKKIEN SALAKIELI

ORKESTERISSA TAVOITTEENA ON, ETTÄ KAIKKI SOITTAISIVAT SAMALLA TAVALLA. SEN TÄHDEN TARVITAAN YHTEISET MERKIT, JOITA KAIKKI ÄIDINKIELESTÄ RIIPPUMATTA YMMÄRTÄVÄT. JUURI MERKINTÖJÄ VARTEN TARVITSET ORKESTERISSA AINA KYNÄÄ JA KUMIA. MERKIT HELPOTTAVAT YHTEISSOITTOA MELKOISESTI. AINAKIN JOKAISEN SEKTION SISÄLLÄ TULEE MERKINTÖJEN OLLA SAMANLAISET. UNISONO-PAIKOISSA KAIKKIEN JOUSTEN OLISI HYVÄ SOITTA SAMAAN SUUNTAAN. SE NÄYTTÄÄ SEKÄ KUULOSTAA PAREMMALTA. KIRJOITTA KAA MERKINNÄT AINA PULTIN MOLEMPIIN NUOTTEIHIN. JOS ET TIEDÄ MITEN JOKU ASIA MERKITÄÄN, VOIT AINA KYSYÄ ÄÄNENJOHTAJALTA TAI KAPULTA.

MITÄ IHMETTÄ TÄMÄ TARKOITTA A ?

MERKINNÄT VOI JAKAA VAIKKA VIITEEN RYHMÄÄN. DYNAMIIKKAMERKIT KERTOVAT JOTAIN ÄÄNEN VOIMAKKUUDESTA. ARTIKULAATIOMERKIT ILMAISEVAT ESIMERKIKSI SOITETAANKO ÄÄNI PITKÄNÄ VAI LYHYENÄ. ÄÄNENSÄVYMERKINNÖILLÄ LUODAA ERILAISSIA TUNNELMIA. SITTE MERKITÄÄN VIELÄ TEMPOT, ELI NOPEASTI VAI HITAASTI TAI JOTAIN SILTÄ VÄLILTÄ, JA SOITTOTAPAMERKKI KERTOO MILLÄ TAVALLA SOITETAAN. JOUSEN SUUNTA MERKITÄÄN VETO- JA TYÖNTÖJOUSIMERKEILLÄ KUTEN VARMASTI JO TIEDÄT. ÄI NIIN! VOIT MERKITÄ NUOTTIIN SILMÄLASIT NIIHIN KOHTIIN, JOISSA KAPELLIMESTARIA PITÄÄ SEURATA ERITYISEN TARKASTI. SEN MERKIN YMMÄRTÄÄ JOKAIKINEN SOITTAJA!

Aamu

IGII

Klaara ja Iiris Pyrhönen

Violin I

Andante ♩ = 80
con sordino

mp *mf*

rit. sul pont.

YLLÄ ON NUOTTIESIMERKKI JOSTA NÄET TAVALLISIMMAT MERKIT. OSA NÄISTÄ ON VARMASTI JO ENNESTÄÄN SINULLE TUTTUJA. MERKKIEN SELITYKSET LÖYTYVÄT LISTASTA.

TÄSSÄ KAIKKI YLEISIMMÄT MERKINNÄT, JOTKA SAATTAVAT TULLA HETI VASTAAN ORKESTERISSA.

TEMPOMERKINNÄT:

largo = madellen

larghetto = ryömintävauhtia

adagio = laahustellen

andante = kävelypauhtia

moderato = ripeästi kävellen

allegretto = hölkkäten

allegro = iloisesti hypähdellen

vivace = vauhdikkaasti pyrähdellen

presto = juoksunopeus

DYNAMIIKKAMERKIT:

pp = hiljaa pihisten

p = kuiskaten

mp = hiljaa puhuen, eli melkein kuiskaten

mf = puheäänellä pälpättäminen, eli melkein voimakkaasti

f = voimakkaasti ääntä käyttäen

ff = lähes huutaen

subito p tai f = yhtäkkiä *p* tai *f*

crescendo = voimistuen

diminuendo = hiljentyen

ARTIKULAATIOMEKKIT:

 = soitetään ääniä samalla jousella, ks. *legato*

 = aksentti, korostettu ääni

sfz = *sforzando*, äänen alku voimakas, voi olla terävä tai pehmeä

fp = aloitetaan kovaa ja heti hiljennetään, pehmeämpi kuin *sfz*

 = nuotin alle/päälle merkitty piste, ääni soitetään lyhyenä

 = *ten.* eli *tenuto*, ääni soitetään pidättäen

 = *fermaatti*, eli jäädään soittamaan ääntä, kunnes kapu katkaisee

ÄÄNENSÄVYMERKINNÄT:

sul tasto = soitetään jousi otelaudan päällä, läpikuultava, tuulen kuuloinen ääni

sul ponticello = Jousi tallan vieressä, kähisten

con sordino = sordinon kanssa, sordino vaimentaa ääntä. Merkitse:

senza sordino = ilman sordinoa. Merkitse:

morendo = ääni häilytetään kokonaan pois, kuollen

dolce = soitetään suloisesti

con fuoco = tulisesti, ärhäkkäästi

SOITTOTAPAMERKINNÄT:*pizzicato = näppäillen**arco = jousella**ordinario = palataan esim. ponticellosta normaaliin soittotapaan**col legno (battuto) = jousen puuosalla lyödään kieliä**tremolo = jouta väräyttäen**legato = soitetään sitoen ääniä toisiinsa joko kaarilla tai ilman**spiccato = lyhyitä ääniä, joiden välissä jousi käy ilmassa**marcato = soitetään painokkaasti, vähän aksentoiden kaikkia ääniä*

KONSERTISSA NÄYTETÄÄN MITÄ OSATAAN!

TÄTÄ VARTEN OLETTE HARJOITELLEET; ESIINTYMINEN LÄHESTYY! SE ON HYVÄ TILAISUUS PYYTÄÄ SINULLE TÄRKEÄT IHMISET KUUNTELEMAAN JA KATSOMAAN MITÄ KAIKKEA OLETKAAN OPPINUT. ESIINTYMISSÄ KAIKKI YRITTÄVÄT PARHAANSA JA KESKITTYVÄT TÄYSILLÄ. SINUA SAATTAA JÄNNITTÄÄ, MUTTA MUISTA ETTÄ SE KUULUU ASIAAN. ET KUITENKAAN OLE YKSIN LAVALLA. MUISTA HENGITTÄÄ NORMAALISTI, JA NAUTI ESIINTYMISESTÄ!

MITÄ PITIKÄÄN MUISTAA?

ENSINNÄKIN MUISTA KERTOA VANHEMMILLE ESITYKSESTÄ.

TOISEKSI TARVITSET ESIINTYMISVAATTEET. KONSERTTIPÄIVÄÄ EDELTÄVISSÄ HARJOITUKSISSA SOVITAAN YHDESSÄ MITEN PUKEUDUTAAN. TAPANA ON LAITTA LAVALLE JUHLAVAT VAATTEET JA SIISTIT KENGÄT, SILLÄ YLEISÖ TULEE MYÖS KATSOMAAN SOITTOANNE.

ENNEN KONSERTTIA PIDETÄÄN KENRAALIHARJOITUS KONSERTTIPAIKALLA. SIELLÄ EI TOKI OLE PAIKALLA KENRAALEJA, VAAN KYSEESSÄ ON KÄÄNNÖSVIRHE ENGLANNINKIELEN SANASTA GENERAL REHEARSAL, JOKA TARKOITTA YLEISHARJOITUSTA. KENRAALIHARJOITUKSESSA HARJOITELLAAN KONSERTTIOHJELMA KUTEN SE ESITETÄÄN. SAMALLA TOTUTELLAAN UUTEEN TILAAN, JOSSA SOITTAMINEN VOI TUNTUA JA KUULOSTAA ERILAISELTA. TÄMÄ JOHTUU SIITÄ ETTÄ KAIKKI KONSERTTISALIT OVAT ERILAISIA.

JOS KONSERTTIPAIKKA EI OLE ENNESTÄÄN TUTTU, EI KANNATA LÄHTEÄ YKSIN HARHAILEMAAN. SAATAT EKSyä JA MYÖHÄSTYÄ KONSERTISTASI!

MITÄ SIELLÄ LAVALLA TEHDÄÄN?

MUUTAMA ASIA VIELÄ LAVALLA OLEMISESTA. KOKO ORKESTERI (ILMAN KAPELLIMESTARIA) KÄVELEE RAUHALLISESTI LAVALLE YHTÄ AIKAA JA JOKAINEN ISTUU OMALLE PAIKALLEEN. LUULTAVASTI SOITTIMET ON VIRITETTY ETUKÄTEEN. MUUSSA TAPAUKSESSA KONSERTTIMESTARI JOHTAA VIRITYKSEN KUTEN HARJOITUKSISSA. YLEENSÄ VIRITYS JOKA TAPAUKSESSA TARKISTETAAN VIELÄ LAVALLA. KUN ORKESTERI ON VALMIS, TULEE KAPU LAVALLE JOLLOIN KONSERTTIMESTARI JOHTAA ORKESTERIN YLÖS NOUSEMISTA. SEISO AINA YLEISÖÖN PÄIN RYHDIKKÄÄSTI JA MUISTA HYMYILLÄ =). KONSERTTIMESTARI KÄTTELEE KAPUA KAIKKIEN PUOLESTA, JA KAPELLIMESTARI KUMARTAA YLEISÖLLE. HÄN MYÖS NÄYTTÄÄ MILLOIN SAATTE ISTUA ALAS. SITTEN PÄÄSTÄÄN SOITTAMAAN!

KUN KAPPALE LOPPUU JA YLEISÖ TAPUTTAA, NOSTAA KAPELLIMESTARI ORKESTERIN TAAS YLÖS. KAPU KUMARTAA KAIKKIEN PUOLESTA - MUISTA TAAS HYMYILLÄ! KONSERTTIMESTARISTA TAAS KATSOTAAN MILLOIN SAA ISTUA ALAS.

VOI EI, MOKASIN SEN PAIKAN!

KAIKILLE TAPAHTUU JOSKUS VIRHEITÄ, ETENKIN KUN JÄNNITTÄÄ. MOKAT TUNTUVAT AINA PAHEMMILTA KUIN NE OIKEASTI OVATKAAN. ÄLÄ LANNISTU VAAN JATKA ETEENPÄIN. YLEISÖ EI YLEENSÄ EDES HUOMAA VIRHETTÄ, PAITSI JOS TEET SIITÄ NUMERON ILMEILEMÄLLÄ. PIDÄ POKKA!

KUN KONSERTIN JÄLKEEN SINUA TULLAAN KIITTÄMÄÄN SOITOSTA, KIITÄ TAKAISIN. OMAN ESITYKSEN HAUKKUMINEN SAATTAAPILATA KUUNTELIJAN KONSERTTIELÄMYKSEN. OLET ANSAINNUT KIITOKSESI. OTA NE VASTAAN HYMYILLEN!

SANASTO

DIVISI = LUKEE NUOTISSA, KUN ÄÄNET TULEE JAKAA SEKTION SOITTATJEN KESKEN

DYNAMIIKKA = ÄÄNENVOIMAKKUUS JA SEN VAIHTELUT, ESIM. CRESCENDO PIANOSTA FORTEEN

INSTRUMENTTI = SOITIN, ESIM. VIULU

J.J. QUANTZ = SAKSALAINEN SÄVELTÄJÄ, JOKA ELI 1697 -1773

KAPELLIMESTARI = YHTYEEN JOHTAJA, JOKA SEISOO ORKESTERIN EDESSÄ

KAPU = LYHENNE KAPELLIMESTARISTA

LIIDATA = ORKESTERISSA MM. KONSERTTIMESTARI LIIKEHTII TEMPOA NÄYTTÄEN. TULEE ENGLANNINKIELEN SANASTA "LEAD", JOKA TARKOITTAJ JOHTAMISTA

NYANSSIT = KERTOVAT NUOTEISSA, MILLÄ ÄÄNENVOIMAKKUUDELLA SOITETAAN

PARTITUURI = KAPELLIMESTARIN NUOTTI, JOSSA KAIKKI STEMMAT NÄKYVÄT PÄÄLLEKÄIN

PAUSSI = ORKESTERITAUKO

PRIMA VISTA = SOITETAAN KAPPALE NUOTEISTA ENSIMMÄISEN KERRAN

PULTTI = JOUSISEKTIOISSA ISTUTAAN PULTEISSA, ELI PAREITTAIN, JA LUETAAN SAMAA NUOTTIA YHTEISELTÄ TELINEELTÄ

SEKTIO = ORKESTERI ON JAETTU RYHMIIN, JOITA KUTSUTAAN SEKTIOIKSI, ESIM. ALTTOSEKTIO

SINFIS = LYHENNE SANASTA SINFONIAORKESTERI

SOLI = LUKEE NUOTISSA, ESIM 2 SOLI, JOLLOIN VAIN SEKTION KAKSI ENSIMMÄISTÄ SOITTATAA SOITTAVAT

SOLO = TARKOITTAJ KONSERTTIMESTARIN TAI ÄÄNENJOHTAJAN SOOLOA, MUUT EIVÄT SOITA

SORDINO = VAIMENNIN, JOKA LAITETAAN TALLAAN KIINNI

STEMMA = ORKESTERINUOTTI

TEMPO = KERTOO KUINKA NOPEASTI TAI HITAASTI SOITETAAN

TUTTI = TARKOITTAJ, ETTÄ SOITETAAN YHDESSÄ, ESIM. SOOLON JÄLKEEN

UNISONO = KOKO ORKESTERI SOITTAJ SAMAA MELODIAA

ÄÄNENJOHTAJA = SEKTION JOHTAJA

ORKESTERIN KULTAISET SÄÄNNÖT:

KAPU ON POMO

OLE VALPPAANA - PIDÄ SILMÄT JA KORVAT AUKI

KESKITY OLENNAISEEN

ÄLÄ RÄPLÄÄ SOITINTASI HARJOITUKSISSA

OLE AJOISSA - MYÖS TAUOILTA PALATTAESSA

HARJOITUSTILASSA EI JUOSTA - VAROTAAN SOITTIMIA

KUN KAIKKI OSAA, ON HAUSKEMPAA!

ÄLÄ "UNOHD" TARVIKKEITA KOTIIN

ORKESTERI ON JOUKKUEPELIÄ - KANNUSTA KAVERIA

KUNNIOITA OMIA JA MUIDEN TAITOJA

